

L
1384/14

3

263

SERENISSIMI PRINCIPIS
 EMMANVELIS THEODOSII
 A TVRRE ARVERNIAE
 DVCIS ALBRETENSIS,
 CARDINALIS RENVNTIATI
 ICONISMVS.

I.

Augurium Pueritiæ.

HERCVLES *vel* in cunis *Herculem* egit:
 Tv, quid *tandem*, qualis,
ac quantus *futurus* esses,
 PRINCEPS SERENISSIME,
 A ij

1256398

29

à teneris quasi præmonuisti.

Dion Cass. *Dictum est alicubi Cæsaris infantiam prophetasse ;
quod & de Divis perhibent Nicolao,
Athanasio, Ambrosio, aliisque,
qui inter pueros pueri Præsules agebant.*

TV de TE Viro Puer vaticinatus es ;

(nec vaticinium fefellit eventus ;)

in TE puero jam Viri pignus tenebamus,

TE TVI, certè futuræ tuæ Magnitudinis
tanquam obsidem præbuiisti

jam tum ab incunabulis :

(nec sponsioni defuit fides suo tempore ;)

de TE præjudicavit Infantia,

TE prænuntiavit Pueritia,

TE præsagiiit Adolescentia

in Parvo Magnum,

in Puero Virum,

in Tenero Maturum,

& vel in cunis VIOLIS, ROSISQUE natum.

II.

Grammatices, Rhetoricesque elementa.

SVAM augurio brevi fidem asseruisti,

Tuæ vindex acerrimus.

Corn. Nep. *Pomponius, Vir suo tempore genere, comitate,*

*& eruditione inter suos clarissimus,
totam, quantâ florebat maximâ, scientiam
acceptam referebat curis paternis:*

*Ejus enim Parens, ut erat ipse litterarum amans,
omnibus doctrinis, quibus puerilis ætas
ornari potest, Filium erudiuit, Virisque
tradidit erudiendum doctissimis.*

Hoc TV præsidio destitutus fuisti,

VIR DOCTISSIME,

utroque Parente orbatus Puer:

*Verùm, ut magnis ingeniis evenire solet,
quæ adversa quæque ut plurimum in rem
convertunt, & utilitatem propriam;*

*tantam jacturam consecuta est non ignorantia,
(ut in aliis sexcentis contigisset)*

sed scientiæ tuæ Magnitudo:

hæc orbitas acrius tuam acuit solertiam:

nimirum TIBI ipse, licet Puer, licet Pupillus,

TVI, tuarumque virium bene conscius,

ad TE unum confugisti;

insitam illam ingenii vim excitasti,

admirabilem illum naturæ ipsius habitum,

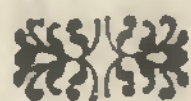
ac in TE fermè divinum provocasti:

Parentum sollicitudinem supplisti providus;

Tutoris, etiam Pupillus, erga TE ipse

quasi vices implesti;
 TIBI ipse Parens, TIBI ipse Tutor,
 TIBI ex TE ipse omnia factus,
 qui TIBI abundè sufficias VNVS.

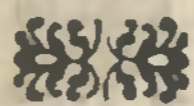
*Vt sic summa illa, quam tenes, rerum omnium
 peritia non externis, aut etiam domesticis curis,
 sed tuæ VNIVS industriæ deberetur.*

*Vix eras ingressus grāmaticum, rhetoricumq; pulverem:
 hanc utramque disciplinam non possum
 non connectere, de TE dicturus:
 quanquam enim altera est ab alterâ
 & naturâ, & tempore, & facultate,
 & studio, & Præceptorum varietate,
 rerumque dissimilitudine
 per se distincta ac segregata;
 & quod majus est, ab Omnibus non nisi
 distinctè & separatim apprehenditur:
 hanc TV tamen utramque simul aggressus es;
 campum sanè spatiosissimum,
 sed dignum TE, licèt Pueris;
 & utramque aggressus es
 tantâ sedulitate,
 ut utramque apprimè callueris;*

tantâ felicitate,
 ut brevissimo temporis intervallo
 ex utrâque evolaris ad majora:
 Vix enim, ut dicebam, eras ingressus
 Grammatices, Rhetoricesque curriculum,
 cùm TE egressum audivimus,
 & ad Philosophica raptum.
 Vastum illud utrumque emensus es stadium
 tam exiguo tempore,
 ut nemo TE proficere potuisse crederet;
 tanto verò profectu,
 ut in eo TE hæsisse necessariò pluribus
 lustris contestarentur omnes.
 Scilicet quibus in rebus pernoscendis
 vix Aliis sufficiant dimidiata sæcula;
 TIBI plus quàm satis sit annus,
 mensesve pauculi.
 Primigenios illos litterarum anfractus,
 inamœnas illas elementorum salebras,
 tetricis nodis, ac spinis, fastidioque
 plenissimas cito, eoque inoffenso pede
 ludibundus decurristi;
 quæ jam tum erat præstantis ingenii tui vis,
 mira que docilitas, felicitas singularis,
 par que discendi facilitas.

*Elementarios illos Mæandros ludenti,
 ac triumphanti similis prætervolasti:
 Nimirum tuus TE jam tum, etiam Puerum,
 etiam ludentem ubique comitabatur triumphus:
 TIBI enim verè fuit ludus Grammatica,
 quæ Aliis merus est cruciatus;
 verè triumphus,
 quæ Aliis maximam partem est immanis scopulus.*

Cicero.
 Livius.

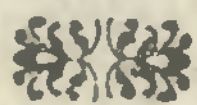
*Quam Alii non ineptè dicunt, ingenii vim;
 defæcatoris Latinitatis Auctores
 vocant, celeres animi motus.
 Tui sunt sanè quàm celerrimi,
 VIR ACUTISSIME;
 mirâ enim non tam cursûs quàm ingenii,
 non tam corporis quàm animi,
 non tam pedis quàm studii celeritate
 præteriisti Rhetoricos flores,
 FLOS TV in paucis lectissimus;
 omnemque illam politiozem litteraturam,
 politioris omnis elegantia Cultor eximius;
 ut sic ad studii & ingenii laudem
 etiam gloria celeritatis accederet.
 Doluisset sanè Disciplina eleganter*

& ornatè dicendi Magistra,
 sibi tam citò eripi Alumnum Principem,
 ni TE majoribus natum,
 superioribus destinatum,
 nobilioribus maturum vidisset.

Non licebat è scholis Critiæ, Aristarchi, Isocratis, &c. Plutarch.

discedere ante pactum tempus;
 Nec vel mediocriter in vulgus
 exercitatus audire poterat,
 qui non impleto annorum numero discessisset.

Esto, valuerit conditio Isocratis,
 & Aristarchi tempore,
 quo TVI similes non passim visebantur;
 hodierno certè non valeret,
 in TE præsertim,
 vel ipso etiam Isocrate iudice;
 ipseque Critias, qui legem tulerat,
 Criticorum omnium morosissimus,
 TE lege primus solutum pronuntiasset ultrò,
 cùm TE tam multa, tam perfecta,
 tam brevi tempore complexum vidisset.

Cæterùm, quod longè pluris ego facio,
 Celeritas discendi nequaquam obfuit

discendorum multitudini ac perfectioni.
Multi multa, sed miserabiliter;
Alii multa quidem,
sed non nisi diutino tempore arripiunt.
Tv bene, Tv brevi, Tv multa consequutus es,
idque ludibundo similis.
Itaque dum dico, nolim esse verba
duntaxat in aërem prolata,
nec factis comprobata suis.
Non enim incerto nuntio, aut rumore quodam
adespoto, vel dubiâ fide auris, vocisve
alienæ, quæ loquor accepi.
Multos perhibent fuisse disertissimos, eloquentissimos,
in Latinis, Græcisque exercitatos;
sed perhibent.
Alii non pauci dicuntur esse Historiæ, Juris,
Philosophiæ, Theologiæ scientissimi,
sed dicuntur.
De TE non sufficit perhiberi,
de TE dici haudquaquam nobis sat est:
amplius aliquid, majusque quærimus;
indubitatum testimonium volumus,
quod non volaticâ famâ, non rumore mendaci,
non vago illo, incertoque ferunt, aiunt;
sed oculis, sed auribus, sed iudicio firmetur nostro:

*quod audivimus, quod vidimus oculis nostris,
quod perspeximus, id testamur.*

*Testor ego sanè quotquot sunt in hac Urbe,
qui TE abhinc decennium & ampliùs
audierunt Philosophica, Theologicaque
tam latine, tam eleganter, tam expedite,
tam ornatè, tam copiosè pertractantem;
ut audire se crederent Oratorem disertissimum,
dum TV Philosophum ageres aut Theologum:*

*tantâque gratiâ, tanto lepore,
tantis dicendi veneribus vim*

*ac gravitatem argumentorum,
rationumque pondera condiebas;*

*ut e turbâ non pauci mirantes
inter se mussitando quærerent;*

quomodò hic scit litteras, cùm non didicerit?

Ioan. 7. 15.

*tam facundum scilicet, tam concinnum,
tam venustum sermone videbant;*

*ut unde tanta hausta esset facultas,
meritò ignorarent:*

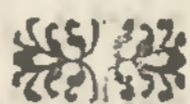
*non enim obtineri posse putabant
tam exiguo temporis spatio
tantam dicendi venustatem.*

Atticus Latinus inter Græcos sic græcè loquebatur,

In vita Attici.

ut Athenis natus, non Romæ videretur.

TV, CARDINALIS ERVDITISSIME,
 Gallus *inter Gallos ita latinè dicebas,*
ut appareret in TE non ascitum quemdam;
sed quasi nativum esse sermonis leporem:
quasi non Parisiis, sed in gremio purissimæ
latinitatis educatus esses.

Jam diu multùmque desudatur
inter scientiarum Præpositos,
ut quærat^r via aliqua ac ratio discendi,
quâ quàm celerrimè perveniatur ad peritiam,
propositum discendi finem;
 Methodus scilicet, quæ teneri posthàc,
 quæque tanti fastidii, laboris, ac temporis
 compendium esse possit;
 longissimo tot inutilium circuitu remoto.
 Sexcentas congerunt; Alii alias,
 Singuli singulas obtrudunt.
 Nihil ego lectorem moror, uno verbo dico;
 omnes respuo, tuam VNIVS secuturus:
 brevissima est, tutissima est:
 quæ sunt duæ conditiones Methodi omninò probandæ.
 Ac primò quidem brevissima est;
 eâ enim usus TV IPSE intra minùs ter semestre

*spatium ad Philosophiam convolasti,
necessariis omnibus instructissimus.*

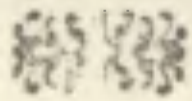
*Deinde tutissima est,
ut eventus ipse abundè demonstravit:
neque enim ad fidem dictis conciliandam aliquod
exemplum ascisco peregrinum aut inauditum,
loco ac tempore à nobis dissitum,
aut e Perüanis, vel Sinensibus monumentis erutum.*

*Res in manu est, hodierna est,
ante oculos Omnium posita est:
Regia vidit Navarra, & gratulata est;
vidit Sorbona, & mirata est:
vidit ac plausit Urbs amplissima Parisiensis;
viderunt, & comprobarunt quotquot
in eâ sunt Viri aliquo Dignitatis,
ac Eruditionis titulo insignes.*

*Quod tantopere totam Urbem commovit,
ut passim, quoties de methodo quærendâ
incidat mentio, statim proponatur*

DVCIS ALBRETENSIS Methodus.

*Immò missi sunt, qui nomine Virorum illustrium,
eorumque notæ non postremæ,
sciscitarentur, quâ tandem arte tam multa,
tam brevè, tam accuratè, tam distinctè
didiceris, ut imitarentur.*

*Sed quænam tandem, ac qualis ista Methodus,
tam excellens, tam divina, tam publico
necessaria; tam diu multùmque quæsitâ;
& à nullo præter TE inventa?*

*Cujus ope, quâ vix Alii ætate
norunt linguam maternam;*

TV Græcam tenebas, ac Latinam:

*sciebas enim græcè Puer sic,
(ut hoc etiam per transennam insinuem)
ut obvio cuilibet Auctori Græco*

*Interpres accederes non pœnitendus
ex tempore.*

*Vtroque dignus litterarum Imperio,
qui in utroque Puer excellueris;
utriusque linguam callere voluisti, qui utriusque
ut flores, sic laudes collegeras Puer.*

*Qualis ergò Methodus? & in quo tandem positâ?
ne eâ fraudemur publicum:*

*sentio enim neminem non a vere id discere,
nemini que fore non gratum audire.*

Hæreo, non diffiteor, ad responsum:

VIR LECTISSIME,

TVAM esse certò scio;

Et hoc unice gaudeo;

sed vel hinc, quia TVA est, video

vix esse cum ullo communicandam;
 & hoc summopere doleo.

TVA est,
 quia Tecum nata est, Tecum adolevit,
 & Tecum, vereor, defitura est.

TVA est,
 quia à TE VNO profecta est, TE Auctore prodiit,
 tuis auspiciis floruit, TE Duce coronata est.

TVA est,
 quia incoëpto tuo digna est, progressu dignior,
 sed coronide longè dignissima.

TVA est,
 quia tuo Genio, Ingenioque perquàm apta est,
 tuæ Sedulitati accommodata,
 tuæ Industriæ perapposita.

Neque tamen mens est Ingenio duntaxat
 totum tribuere, Sedulitati, ac Industriæ:
 scio enim Alios Ingeniosos, Laboriosos, Sedulos,
 Exercitatos, Industrios esse non paucos:
 Aliud ego quidpiam majus, sublimiusque perspicio,
 quod mente fortè comprehendere possim,
 oratione certè non possim;
 illud, quo plus silendo, quàm fando dicimus,
 solenne scilicet illud, NESCIO QUID,
 quod totum tuum VNIVS est,

*quod tuo micat in Ingenio ,
in Sedulitate viget ,
nitet in Industria.*

*In quo si minùs posita est tota Methodi ratio ,
at ex eo certè efflorescat necesse est ,
ac mirum quantum splendescat.*

*TVA est ,
quia TE uno dignissima est ,
cùm per TE, & in TE uno dignissimè triumpharit.*

*TVA est ,
ut uno verbo rem complectar ,
quia Aliorum communis esse non potest ,
nisi fortè TVI similiùm ;
at ubinam gentium Illi?*

Juvenal.
sat. 6.

*Rara avis in terris, nigroque simillima Cygno.
Pauci, quos æquus amavit Iuppiter, &c.*

III.

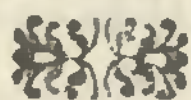
Philosophicum Lyceum.

*VOLAMVS; sed quia TE volantem sequimur:
volasti enim, VIR ORNATISSIME,
pluraque discendo assecutus es,
quàm ego dicendo complecti possim;
plura TV studio decurristi,
quàm ego possim calamo:*

Amænos

Amœnos illos, inamœnosque floribus, ac spinis
 distinctos campos vastissimos
 citatiore gradu meditando peragrasti,
 quàm ego utcunque narrando valeam:
 sequor tamen, eoque fidentiùs,
 quòd, TE Lyceum ingressum video,
 in eoque posthàc immoraturum paulò diutiùs,
 consuetudini cedentem potiùs quàm necessitati.
 Adhuc ingenii tui non nisi scintillulam,
 eamque vel levissimam excitaras;
 sufficiebat enim vel levissima cumulatè:
 ut vel hinc obiter advertamus, qualis,
 ac quanta jam tum esset vel Tvi particula,
 eaque postrema;
 quâ unâ in inferioribus facultatibus
 prælusisti Superioribus
 præludio Tvi dignissimo;
 quo plausum Omnium concitasti,
 oculosque in TE, vel Tyrunculum, convertisti,
 & quod pluris est, animos Omnium ac admirationem.
 Hodie verò vim aliquam exeris rationis illius,
 cujus est Philosophia lapis Lydius:
 namque parte Tvi contenta manet
 vel ipsa etiam Philosophia,
 quæ cùm totum postulet hominem,

plus quàm tamen occupat totum;
 at satis magnum putat vel Tvi dimidium.
 Gradu quidem sublimior factus es,
 studio nequaquam occupatior visus:
 sive grammaticum, sive rhetoricum,
 sive philosophicum limen terens,
 æquo passu incedis, ut Hercules,
 tuæ ubique, ut Ille, victoriæ securus:
 pari utrobique tum animi, tum laboris
 moderatione usus, plus consequeris,
 quàm Alii summâ utriusque contentione
 adhibitâ sperare audeant:
 & verò quid in eo contentione opus?
 qui vel mediocri conatu nihil non evincat.

Horat.
lib. 4.

Doctrina quidem vim promovet insitam:
 sui sunt in homine naturaliter insiti quidam
 quasi igniculi, qui se pro temporum,
 ac rerum diversitate diversimodè prodant:

Anaxago-
ras, Epicu-
rus.

hos Alii animæ particulas vocitare solebant,
 Alii atomos, ex quibus omnia constare vellent.
 Mittamus dubia, & commento finitima,
 ut certis hæreamus, ac exploratis.
 Aliud Grammatica, aliud Rhetorica, aliud Dialectica,

*aliud Physica quærit in homine:
hinc fit ut rarò Omnes omnibus excellant:
non enim datur Omnibus adire Corinthum;
nec Omnes Melpomene placido videt oculo.*

*Tv singulis præstas, Tv universis,
singulis addictus sectaris universa;
universa complexus, perinde ac si
non nisi singulis distentus esses.*

*Grammaticum egisti, quasi uni natus Grammaticæ;
Philosophum, æque ac si Philosophicis innutritus;
Theologum, ac si Te totum vendicasset
suprema facultas.*

*Te, tuamque vim insitam pro conditione ac naturâ
cujusque Disciplinæ attemperans,
temperamento nobili, hoc est tuo;
singulis præstans, excellens universis;
quod Elogium divinæ Sapientiæ dignum,
benè omnia fecit.*

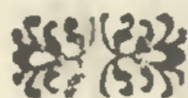
MARGI. 37.

*Diuinis comparo; nec sanè possim dignioribus,
nec fortè similibus,
de Te commemorans.*

*Herculis fatum erat ubique vincere:
tuum non fatum; (reprobas enim Christianè,)
sed opera, sed laus est, ubique benè, ubique laudabiliter,
ubique excellere, ubique triumphare:*

Mamert. in
Panegy. ad
Maxim.

*necessitate es id quod es, sed liberali, sed laudabili,
 & quâ solutus esse nolis, nec ullus Bonus;
 cùm à TEIPSE descisere non possis,
 hoc est à recto honesti tramite:
 in hoc Superis quàm simillimus,
 qui quidquid agant, nunquam non
 excellere valeant pro jure suo;
 cùm à propriâ nunquam possint recedere agendi formâ,
 hoc est omnium perfectissimâ, DIVINA.*

*Antoninum Pium, Imperatorem dignissimum,
 semper laudandum, nec unquam satis laudatum,
 Virum aiunt fuisse formâ conspicuum,
 Ingenio clarum, eloquentiæ singularis,
 & nitidæ litteraturæ.*

Julius Ca-
pitol.

*Ut cætera sint in TE quàm simillima
 meritissimi Principis ornamenta;
 nitida sanè litteratura non deficit.*

Ovid. de
Ponto.

Est TIBI & eloquii nitor ille, &c.

*Litteraturam extollant Alii, ut debent;
 ego litteraturæ nitorem non minoris facio.
 Neminem latet quanta sit fusa rerum obscuritas
 cùm omnibus Philosophiæ partibus, tum maxime
 quinque Porphyrii vocibus, quæ Univerfalia dicunt,*

*decemque Aristotelis, quas categorias vocitant,
seu Prædicamenta;*

*tanta est, ut vel in ipso limine non pauci
ab instituto deterriti despondeant animum,
densâ rerum caligine obruti.*

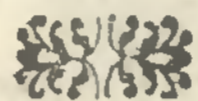
*Tu verò mediis, ut ita dicam, in tenebris
tantâ Ingenii perspicuitate versatus es,
tanto sermonis nitore,
ut Tecum lucem, quòcunque orationem inferres;
nec unquam disputationem inires,
nisi veluti circumdatus sole,
cujus radios circumquàque procul diffunderes,
discussâ penitùs omni caligine.*

*Quæ suapte naturâ per se se obscurissima sunt,
ea ex ore manabant tuo suâ dissimillima,
hoc est luce clariora;
admirabili metamorphosi,
præteritis sæculis inauditâ,
sed Ingenii tui nitore dignâ;*

*non ut Alii multi, qui ita confusè, ita perturbatè
dicunt, nihil ut sit primum, nihil ut secundum:
quasi sermone, qui lumen adhibere rebus debet,
eo ipsi utantur, ut obscuritatem & tenebras afferant.*

*At tuæ disceprationes, sive genus & speciem cujusque
rei definiendo explicares, sive suas in partes*

tribuendo, quæ vera, quæ falsa pronuntiares,
 vel confutando repugnantia,
 vel propugnando consequentia,
 vel ambigua distinguendo;
 Tuæ, inquam, etiam quotidiana disceptationes,
 etiam obviæ & imparatæ exercitationes,
 ita erant de rebus abstrusis nitidæ,
 de jejunis copiosæ, de intricatis expeditæ,
 nihil ut planius, clariusve dici,
 nihil plenius desiderari posset.

Augustinus proprio Marte dicitur, nullâ vivâ
 voce Interpretis adhibitâ,
 Aristotelis Categorias percepisse:
 quod erat Adolescentis acumen Ingenii.
 De Augustino accepimus,
 de TE vidimus, de TE audivimus.
 Magistri vocem non respuebas; sed ejus & vocem,
 & sensum, & mentem sic in TE transfundebas,
 ut concertationibus publicis ac privatis,
 quoties in arenam descenderes,
 non trimestrem, aut semestrem Tyronem
 audire se crederent quotquot aderant,
 sed Philosophum numeris omnibus absolutum;

*tuasque jam plenas laudes credidissent,
nisi eas tantum incipere meminissent.*

Quoties dicimus, toties de nobis judicatur.

Cic. de
Orat.

è tuis velitationibus amplissimum referebas

Omniū de TE judicium, parque testimonium.

Loquere ut TE videam, vulgò dicitur.

Conscendebas pulpitem non ut rudis Tyrunculus;

Magistri vim in dicente mirabantur Omnes;

quæ tua jam tum erat rerum peritia,

tuum, etiam Tyronis, Ingenium

ad excogitandum acutum,

ad definiendum nitidum,

ad illustrandum splendidum,

ad explicandum solers,

ad concludendum expeditum,

ad omnes Philosophi partes paratum.

IV.

Ethice.

EAM præterire nequeo Philosophiæ partem,
quæ tua maximè est;

VIR INTEGERRIME,

cùm sit de VIRTUTIBVS tota:

pridem moribus hîc verbis explicas

Artem vivendi normam, morumque Magistram, Virtutes in genere.

Et Moderatricem vitæ, Iustique parentem:
 Ut sibi sit pretium VIRTUS, pulcherrima merces
 Ipsa sibi; nec opum ventoso crescere fastu,
 Divitiis contenta suis; nec inanibus Aulæ
 Promissis falli, vulgique per ora volare
 Ambiat: infictis fortunæ impervia cunctis
 Ictibus, ex altâ mortalia despicit arce.

In Specie.

Nec Dea sola: choro graditur stipata Sororum,
 Queis mens una sedet cunctis, sedet una voluntas,
 Corruptos mores primævo reddere fonti.
 Intereâ fraudes hominum, culpasque perosæ,
 Optatam fixere tuo sub pectore sedem,
 Quò variæ varios tecum impendantur in usus.

Iustitia.

Indocilistemerare fidem, quam flectere possit
 Non odium, populique favor, non gratia Regum,
 IUSTITIA, utilibus rectum præponere, jusque
 Cuique suum servare jubet, nec lancibus æquis
 Infantes, Sontesque simul discrimine nullo
 Pendere: sed meritis meritas decernere palmas,
 Admissoque Reis condignas crimine pœnas.

Prudentia.

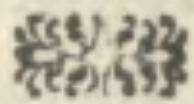
Confiliis, animisque potens PRUDENTIA, rerum
 Ponderat eventus, longè causasque sagaci
 Mente recognoscens, dicenda, silendaque dictat
 Provida. TEMPERIES totum moderamine corpus
 Frænat, & impuros fatagit compescere motus,

Temperantia.

Subjectum

Subjectum castis⁶⁰ imponens legibus Orbem.

Fortia vel timidis subdit quæ pectora VIRTUS, *Fortitudo.*
 Digna Viris; tristi præsentis imagine mortis
 Erigitur: Tellus quæcunque pericula, vastum
 Quæcunq; æquor habet, per tot discrimina rerum
 Nititur ad meritas, victricia præmia, Lauros.

Lusit in TVI, dum in Virtutum gratiam Musa:

*Virtutis enim causa tuâ est, tuaque Virtutis;
 nec altera possit ab alterâ faciliùs
 sejungi, quàm à seipsâ.*

Verbo cecinit quod TV factò pridem exequeris:

sermone voluit describere characteres,

quos TV moribus ad vivum dudum expresseras

Erravit, fateor, Musa; dum longiori circuitu

plures Virtutum formas persecuta est:

Tuam VNIVS effinxisse debuerat,

temporis ac operæ pretium factura.

Ut ut sit, de Virtutibus commodiùs differebas,

argumento sanè familiari, ac domestico.

Alios non paucos facilè apparet

peregrinos peregrina tractare;

nec suam tueri, dum Virtutis causam suscipiunt.

Ut multa, ut vera, ut meditata afferant,

*longâ commentatione, ac studio eruditi;
usu certè, & experienciâ
rudes sunt ac imperiti,
nec cordi semper consonat os.*

*Tu verò in re Ethicâ plura recondebas corde,
quàm ore proferres:*

*expertus scilicet loquebaris;
duplicem è disputatione palmam referens,
alteram solerti meditatione quæsitam,
alteram morum integritate paratam:
nec mirum si, quoties Virtutis partes tuendas
susciperes, tam copiosè differeres,
cùm cordis eloquentia verba suppeditaret.*

*Enimverò sua est, (in Ethicis præsertim)
non mentis solùm, sed & maximè cordis eruditio:
à quâ unâ pura puta manat Sapiencia,
& eruditos corde in Sapiencia.*

Psal. 89.12.

*quâ cordis eruditione qui præditus est,
Is verè Sapiens dicendus est:
cùm eam apprimè calleat Philosophiæ partem,
quæ tota de moribus est.*

*Eam TE callere, cæterasque, ex quibus universa
Philosophia constat, PRINCEPS INCLYTE,
non obscure demonstratum est
cùm alio quidem toto biennii tempore,*

tum ipso maximè decursu;
cùm TIBI Regia Navarra
Theatrum tandem aperuit amplissimum,
in quo Tua excurrere posset industria,
cognoscique philosophandi solertia,
præsente augustissimâ omnium Ordinum coronâ,
quæ TE mirari satis non poterat,
tantâ rerum omnium peritiâ dicentem,
tantâ sermonis gratiâ, animique præsentiâ,
tantâ vi ac subtilitate argumentationum,
tam luculentâ mentis perspicacitate,
tantâ denique ingenii per omnia ubertate,
quantâ nullum ante TE ferunt Alium
in Aulâ Navarricâ dixisse

PHILOSOPHIÆ CANDIDATVM.

V.

Theologicum Stadium.

PHILOSOPHICÆ Theologica successit palæstra,
id est victoriæ victoria, triumpho triumphus,
è gloriofior, quò campus latior,
quò materia nobilior, segesque uberior.

Pace tuâ dixerim, adhuc ignorabaris,

VIR SVMME,

imitatus MAGNA,

D ij

quæ hac lege sunt in hoc Orbe,
 minimè illâ quidem inauspicatâ,
 ut rarò se totis aspectabilia sint:
 dici nequeunt, ut nec aspici nisi per partes;
 sicuti nec Deus comprehendi totus.

Cognitus eras non paucis ornamentis instructus,
 Græcis ac Latinis litteris institutus,
 in Antiquitatis commemoratione versatus,
 in Ecclesiasticis monumentis non peregrinus;
 in rerum nostrarum, ac exterarum
 cognitione permultus.

TE Virum minimè vulgarem Philosophia commendarat,
 nominis famâ longè latèque diffusâ;

TE acutum, TE elegantem, TE disertum,

TE ingenii summi gloriâ præditum,

TE rectissimis studiis egregiè eruditum,

TE suis præceptis ac institutis commonstrarat
 copiosissimè imbutum.

Prætereà TE noverant Omnes moribus suavem,
 congressu facilem, consuetudine comem;

Tuis unice charum, summèque reverendum,

nemini gravem, probatum Omnibus,

Omnibus spectandum.

TALEM ac TANTVM dum noverant,

omnia tua se nosse putabant,

quia plura in homine esse posse non credebant
 Virtutum ac laudum insignia.

TOTVM tamen non noverant,
 quia laudatis partibus explendis abundè sufficiebat
 pars TVI vel unica, ^{nec} ~~vel~~ ^{suprema}.

Vide QVALIS, ac QVANTVS tandem futurus sis TOTVS,
 qui vel TVI DIMIDIO TANTVS extiteris.

cùm verò TIBI theatrum apertum est

- & concursu frequentissimum,
- & celebritate ornatissimum,
- & honoris contentione amplissimum,
- & ingeniis acutissimum,
- & iudicio gravissimum,
- & scientiæ laude florentissimum:

Cùm SORBONAM, inquam, ingressus es,
 dignum PALÆSTRITÆ curriculum;
 tum TE TOTVM explicuisti;

non quod TOTVM desideraret Palæstræ industria,
 sed quod campum inveneras dignum TE TOTO.
 hìc ergò certas PVGIL strenuus, hìc vincis,
 hìc ovas, hìc triumphas,

Seu labyrinthos Triadis penetrare recessus,
 Quæque fatiscentes lassant prærupta Magistros,
 Mens sit; ut æternæ Monados, Triadosq; potestas,
 Majestasq; eadem tribus est, tribus una voluntas,

Deus Vnus
 & Trinus.

Personis distincta tribus Natura cohærens.

O hominum nulli miracula pervia menti!

*Generatio
Verbi, cogni-
tione.*

Sive repercussâ fufas in imagine Patris

Delicias narrare lubet, mentisque recurvos

In se se radios, radiis quibus emicat Alter,

Ipsè Deus, similisque per omnia; nec minor ipso

Est Genitore suo Genitus, sed origine tantum

*Processio
Spiritus S.
amore.*

Posterior. VERBUM, sociatis ignibus, ipsum

Cum Patre foecundum, infœcundi flaminis auram

Spirat, utrique parem Spiranti. Tertius etsi

Ordine, nec Primo minor, inferiorve Secundo:

Unicus & Trinus, sibi primus & ultimus ipse.

*Verbum en-
ro factum.*

Vera Dei soboles, verum de Numine Numen,

Deque Deo Deus, æterni Patris unica proles,

FILIVS, æternum ante omnes qui vixerat annos,

Post annos almâ superi de sede Parentis,

Virginis intactæ gravidam descendit in alvum:

Incipit ÆTERNVS; parvo contractus in antro

Fit Puer IMMENSVS, maternis clausus in ulnis:

Verus homo, verusque Deus, fuit unus utrumque;

Quò lueret proprio veteres in sanguine noxas

Infidi populi, gentemque inferret Olympo.

*Patitur
diva.*

Sic patitur, moriturque Deus; sic poplite curvo

Fit Deus ipse Deo supplex; dum pressus agone

Fert diras jam mille neces sine morte, cruore

Manantes sudans artus, morientiaque ora.

Sic dextram vinctus ferali sistitur urnæ,
Opprobriisque satur suffert fastusque superbos
Pontificum, & Regum sannas, populique furores.

Sic intentantur discissis lora lacertis,
Pectora dum crebro pulsantur verbere, dumque
Spinea ferta caput fodiunt, cerebrumq; cruentant.

Moritur in
cruce.

Sic trunco affixus, manibus pedibusque trabali
Transfossis cuneo, sacris jam ritè litatis,
Indubitata salus hominum, tandem EXPIRAVIT.

Hæc dum Sorbonicâ circumplaudente coronâ
Differeres, animis plenus, plenusque micantis
Ignibus ingenii, meritis decorata triumphis
TE comitabatur repetiti gloria facti.

VI.

Gradus Theologici.

NON *satis erat esse TE Theologum,*

VIR MAXIME,

ni Magister etiam esses:

hic eruditioni tuæ gloriæ cumulus,

*hæc debebatur Facultati Parisiensi laudis accessio,
quam, quanti esses, quantique faciendus, minimè latebat
tuis pridem edoctam triumphis Navarricis,
qui TE apud omnes omnium Regni Ordinum*

Proceres celebratam, celebrandumque totâ Urbe,
totâque Galliâ commendarant.

Quanti verò TV vicissim sacram Facultatem faceres,
vel hinc existimare licet, quòd ad peritiæ,
quam spectabas, fastigium TE aliis posse
quàm ejusdem gradibus venire non putasti;
ratus TIBI ad PRINCIPIS decus aliquid tamdiu
defuturum, quoad MAGISTRI titulo insignires:
quod ut obtineres, nullis vigiliis,
nullis duxisti parcendum laboribus.

Hoc animi tui propositum quàm TE dignum fuerit,
quàm Superis acceptum, quàm cunctis Facultatis
Magnatibus gratum, nihil attinet dicere.

Annuere certè, nec inviti, votis tuis Patres gravissimi,
eòque propensioribus animis annuere,
quòd jam tum pleni erant, erectique spe de TE:
nec sua fefellit spes Augures sapientissimos,
ut exitus Omnibus demonstravit.

Petiisti quod à se doluissent non petitum;
Concessere ultrò, quod denegare non volebant:
nec, dum ut concederent supplicabas, poterant.

Magnum certè, gratumque spectaculum,
hominum, Superùmque conspectu dignissimum,
Princeps Magistris supplex.

Trajan. ex
Plin.

Sempiternæ laudi datum est Imperatori augustissimo,
Quòd

quòd Consulatum petiturus ad sellam Consulum
accesserit, Imperator Candidatus.

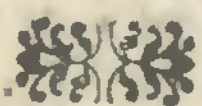
Pulchrū sanè erat Comitibus solennib⁹ cernere Imperatorē,
Principem, Pontificem maximum, Augustum,
Cæsarem stantem ante Consules.

Stabat Imperator, sedente Consule, cunctis stupentibus;
jurabat Imperator, præeunte Consule;

Omnes Comitiorum numeros obibat Imperator,
moderante Consule:

in stata, & solennia verba, ac Imperatoribus ignota,
nisi cūm Alios Ipsi adigerent,
adigendum se præbebat Imperator,
adigente Consule;

uno verbo supplex Imperator, præsidente Consule;
sed hac insigni Moderatione verius Imperator,
quàm reliquâ totâ Majestate Imperatoriâ.

Non nisi summa Summis imitanda sunt;
pari Moderatione spectandum præbuiisti
tuum ad Sorbonicum limen accessum;
inter gregarios Candidatos non dedignatus es interesse,

CANDIDATUS PRINCEPS;

Supplicibus Supplex annumerari voluisti:

quasi unus è nobis factus es,

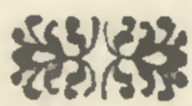
E

qui nobis omnibus VNVS præstabilior es :
 Nihil amplius TIBI , quàm Turbæ licere voluisti ;
 dignus vel hinc qui Turbæ , qui populis superemineas :
 quanquam in omnibus eximius eras ,
 in nullo tamen eximium haberi TE passus es :
 hac verissimâ persuasione firmatus ,
 non eum desinere esse Principem ,
 qui Candidatus esse occæperit ,
 nec quidquam de Principis amplitudine detrabi ,
 si quid ut Candidatus præstiteris :
 immò hac unâ ratione posse crescere Viros summos ,
 si se infra se ipsi submiserint ;
 hocq; unum superesse fastigio Magnitudinis cumulando ,
 si de fastigio identidem descenderint :
 eò Magnitudinis securiores , quò digniores ;
 eò autem digniores , quò moderatiores .
 Verùm ad cætera pergamus : vix enim Sorbonam
 ingredimur , vix primum limen terimus ;
 & ecce rerum , quæ se menti turmatim
 ingerunt , copiâ obruimur :
 nam fato nescio quo , non infausto illo quidem ,
 factum est , nihil ut sit in nostro Principe
 nisi magnum , nisi insigne ;
 nullum vitæ momentum , ne vel levissimum factum ,
 quod sit aut vacuum laude ,

aut commendatione non dignum.

*Vix primo limine salutatur Sorbonam,
 cum totam SUI admiratione commovet:
 vix primum venit in conspectum Patrum,
 cum miram in eorum animis SUI opinionem,
 amorem, expectationem concitat:
 simul aspectum & probatum illis est ejus ingenium,
 ut quondam de Phidiae signo commemoratum est. Strabo.
 Vix ut Candidatus admittitur,
 cum in animis Omnium ut Doctor salutatur:
 etiam in minimis Maximus est,
 etiam supplex Principem agit:
 nimirum ut vel unicus passus Herculem prodebat;
 sic vel primus in Sorbonam ingressus, ut Gigantem,
 Principem nostrum commonstrat.*

*Primum quod TVI specimen dedisti, illustre illud quidem,
 nec rudis alicujus Novitii; sed Emeriti, sed Veterani,
 ejusque exercitatissimi Militis, fuit;
 cum quatuor integerrimis, iisque severissimis Doctoribus
 traditus es tentandi TVI, (unde Tentativa,
 ad quam aspirabas, Sorbonico idiomate nuncupata;)
 TVI, inquam, tentandi, ac periclitandi gratia,
 tuarumque tum doctrinae, tum ingenii virium.*

Non tecum egere defunctoriè, nec, ut aiunt, molli brachio;
 ut aliquando fit, præsertim cum Nobilibus;
 tum quod legum erant retinentissimi;
 & ad gratiam, vel favorem minimè nati;
 tum maximè quia, quæ de TE ferebantur
 rumore nuntio, cupiebant ipsi per se se experiri,
 non ætatis vitio laborantes, ut senes creduli.

Campus patebat spatiosissimus,

TE, primoque TVI tentamento quàm dignissimus.

De Angelis Angelus responsa dedisti,

non alio sanè quàm Angelico modulata genio.

De divinis proprietatibus, ac perfectionibus tã subtiliter,
 tam eleganter, tam ad rem appositè differuisti:

ut quæ diceres, non ab homine cogitata,
 sed divinitus hausta viderentur.

Obscuram & involutam sanctissimæ Triados veritatem
 adeò in apertum, ac lucem disputando protulisti;
 ut hinc & perspicacia, & vis, & ubertas, & nitor,
 cæteraq; omnia ingenii tui ornamenta mirificè elucerent.

Quibus rebus effecisti, ut qui tui censores venerant,
 Prædicatores reverterentur:

Mirati sunt tua non responsa, sed Oracula;
 si claritatem excipias, quæ Oraculis nulla,
 responsis tuis inerat infinita.

tentabundi accesserant, mirabundi abscesserunt:

non tam studium in TE, quàm studii vestigium aliquod
 quærebant Magistri sapientissimi;
 non tam eruditionem, quàm eruditionis spem aliquam,
 qualis in candidato sufficit, qualis requiritur in Tyrone;
 & ecce studium consummatum stupuere,
 & eruditionem perfectam demirati sunt:
 sat illis, superque fuisset, si venturi fructûs flores aliquot,
 messisque secuturæ indicium deprehendissent:
 sed feliciter, nec inviti, decepti sunt;
 non signa, non flores collegere steriles: sed uberes
 gratissimæ messis fructus gratanter retulere:
 contenti fuissent dubiâ antelucani crepusculi luce,
 solis prænuntiâ: cùm ecce pleno sole irradiati sunt.
 Retulere proximis Comitibus de successu Viri gravissimi,
 quâ par erat TVI mentione perhonorificâ,
 verbisque singularibus; nec aliis poterant de eo,
 qui non erat VNUS è multis, sed inter multos Singularis,
 cùm omnia in eo deprehendissent singularia,
 ingenium, subtilitatem, copiam, facilitatem,
 eruditionem tantam, quantam vix ætas capere posset,
 quantam Facultas vix unquam viderit.
 Nota est Facultas Parisiensis cunctis populis,
 nota est ejus fama ubique terrarum diffusa:
 noti eius Proceres, qui superioribus annis floruerunt,
 noti qui etiamnum florent Doctores, Sociique insignes,

*Frequentiâ celebres, scientiâ celebriores,
Orbis Magistri, iudicio incorrupti,
omni exceptione majores.*

*Confitentur ultrò Doctores gravissimi vidisse se nullum
suâ ætate, nec audivisse Patrum memoriâ,
qui Doctoris laureâ insignitus Nostro suppar extiterit
admirabilis ingenii vi, rerumque
Theologicarum scientiâ incredibili:
quod Facultatis judiciû quantû Serenissimo Candidato
jam tum attulerit, sitque allaturum gloriæ
in omnes sanè judicantes,
Sapientum esto iudicium.*

S. I.

Vulgò dicta Tentativa.

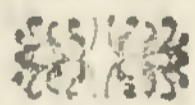
NON satis erat collegisse TE laudes totius
Ordinis Theologici, omnes omnium Ordinum
totius Galliaë plausus promeritum.

*Gloriosius erat depugnatum tuo illo nupero
umbratili congressu, quàm ut latere
diutiùs tanta Virtus posset.*

*Decebat ex umbraculis in pulverem ac Solem,
in aciem citiùs, & campum apertum
prodire tam eruditum Athletam.*

Prodiisti, VIR SINGULARIS,

*nec impar animo, nec gloriæ dispar:
 in umbrâ lux, in luce radius,
 ubique Sol TVI simillimus;
 radios eiaculatus uberrimos in omnium oculos,
 quotquot aderant Principes, Cardinales,
 Archipræsules, Præsules, cæterique
 omnium Ordinum Viri Primarii:
 confluxerant enim TVI famâ acciti quotquot sunt
 in Galliâ Viri elegantiam culti, ingenio politi,
 Doctrinâ celebres, auctoritate reverendi,
 titulis insignes, potestate sublimes,
 Dignitate Principes, gratiam potentes;
 Corona omnium Vrbe totâ, totâque Galliâ;
 parum est, Europâ totâ, totoque Orbe ornatissima:
 quot Auditores, tot Proceres aderant;
 nec aliis opus erat condignè tam digno, tam grato,
 tam nobili, tam erudito spectaculo:
 in quo de ingenii, de facundia, de scientiæ laude
 utrinque dimicaretur acerrimè.
 Dimicatum est: quique VNVS Omnium ictus
 fortiter exceperas, ac retuderas fortiùs;
 VNVS omnium oculos & admirationem in TE defixeras,
 VNVS etiam omnium plausu exceptus es.*

*Insolita certè facies, simul & augusta,
 PRINCEPS, qui insolitum, & terrarum Orbis
 augustissimum cœtum dicendo teneat:
 qui maximè teretes & religiosas,
 elegantes & eruditas aures,
 (quarum est iudicium delicatissimum,)
 ita impleat; ut nullus sit, qui quidquam
 iudicet audiri posse libentiùs, certè digniùs:
 qui Omnium moveat non approbationem solùm,
 sed & admirationem & plausum.*

*Et verò quid Eo vel audiri, vel spectari possit
 aut festiuitate, aut urbanitate, aut lepore,
 aut verborum concinnitate, aut sententiarum maiestate:
 aut argumentationum vi, ac subtilitate,
 aut vocis suauitate conditius? quid exquisitius?
 Quanta, Deus immortalis! non vitæ solùm,
 & naturæ, sed orationis etiam comitas!
 quàm speciosa, quàm magnifica, quàm pura,
 quàm incorrupta latini sermonis integritas!
 quàm libera, quàm emendata, quàm elegans,
 quàm pellucens dicendi copia!
 quantâ facilitate, ac celeritate profluens!
 quàm nusquam adhærescens! quàm nihil durum,
 nihil humile, nullum nisi loco positum verbum!*

Suidas,
 Strabo.

Theophrastus divinitate loquendi nomen inuenit.

sua

*sua THEODOSIO nomenclaturæ divinitas,
sua pariter EMMANVELI constat;
nec nominis duntaxat, sed & eloquii,
tot titulis quot nominibus, certè pluribus
quàm Theophrasto, qui ab oris & eloquentiæ
suavitate propè divinâ sic dictus est.*

Xenophontem (quâ lenitate fluebat ejus oratio)

Fingunt Musarum voce fuisse locutum:

Laërtius.

*malim ego, & veriùs, dicere TE non Musarum ore,
sed tuo Musas elocutas:*

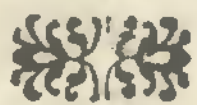
usque adeò facili & soluto fertur

verborum cursu sermo limatus;

ut nullum ex ore verbum exeat tuo,

(quod & de Platone traditur)

nisi aut grave, aut eruditum, aut perelegans.

Jam verò in argumentis vel tuis confirmandis,

vel Adversariorum evertendis

quanta vis, ubertas quanta!

quàm arguta laceffendi subtilitas!

quàm acuta respondendi celeritas!

quantâ, quàm eleganti urbanitate conjuncta!

sive vera à falsis distinguenda sint,

sive verisimilia ab incredilibus disjudicanda;

F.

sive latens sensus definiendo explicandus,
sive obscurus interpretando explanandus;
sive capiendus Adversarius, irretiendus,
includendus, aut de statu omni dejiciendus:
sive argumentum, vel occupando quod opponi posset,
vel elevando quod contrà est, concludendum sit:
quanta in hoc toto genere vis ac facultas!
quantus verborum splendor!
quàm multiplex rerum copia, & quasi sylva!
quàm expolitus profundæ eruditionis delectus!
quis Eo de divinis sublimiùs, de humilibus excelsiùs,
de magnis graviùs, de minutis subtiliùs differat?
quàm omnia videat acutè!
quàm rem totam subjiciat oculis!
quàm nihil prætermittat eorum, quæ sint in lite!
quàm omnia aptè & fideliter appellet!
non discerptis locis, non præposteris temporibus,
non confusis personis, non perturbato rerum ordine.
Quid de illo dicam imaginum animis impressarũ sigillo?
de pretioso illo rerum omnium thesauro?
ac fidelissimo disciplinarum Custode,
(tantum enim scimus, quantum meminimus)
de Memoriâ, inquam; quàm admirabilis,
quàm tenax, quàm divina in probationibus
accumulandis, in accumulatis aliorum evertendis;

*in retexendis quæ ab Aliis congesta sunt:
in Auctōribus appellandis, in locis indicandis,
in testimoniis ad verbum recitandis!*

*Restat Actio, quæ quasi lumen est eorum, quæ dicuntur;
sine quâ tanquam in tenebris jacent cætera,
licet splendida, licet magnifica, licet enucleata;
cui primas, secundas, & tertias tribuit Orator Atticus;
quæ corporis quædam quasi Oratio dicitur,
cùm voce constet atque gestu:
quæ non mediocrem hodie gratiam in dicendo
conciliat disputanti Principi.*

*Cùm hac in parte Artis in Eo sit nihil,
Naturæ sint omnia;
quæcunque tamen agit, dicitque,
ita sunt ex Arte dicta, factaque,
ut Ars tota videatur esse, quæ nulla est:
quasi nullus vocis sonus, nullus gestus, motusque
corporis accedat, nisi veluti è mediâ disciplinâ.
Et verò quanta vocis, Orisque suavitas!
quantâ conformatione ac varietate temperata!
quàm lenis appellatio litterarum!
quanta in vultu dignitas! quanta in motu
venustas! quantum in verbis pondus!
nihil voce, vultu, gestuque elegantius:
in fronte majestas, & naturalis*

*quasi quædam sedet auctoritas,
 summâ urbanitate, ac lepore condita.
 nihil in voce notes absonum,
 nihil in gestu inconditum aut redundans,
 nihil in fronte vultuosum,
 nihil in motu corporis ineptum,
 nihil in reliquâ actione totâ non excelsum,
 non liberale, non excellens, non dignum,
 quod regias teneat aures & oculos.*

*Hinc erecta corona, hinc suspensæ Omnium aures,
 hinc defixi in TE Omnium oculi;
 hinc crebræ assensiones, hinc admirationes,
 hinc frequentissimi omnium Ordinum plausus;
 tot Laudatores inveneras, quot Auditores:
 irruebant certatim Viri Principes gratulabundi,
 discedentem prosequerantur præconiis singuli singulis;
 ut sic Omnium, maximè verò
 intelligentium existimatorum iudicio,
 probatissimus è palæstrâ exires.*

*TV verò onerari TE putabas tot laudibus,
 tot gratulationibus obrui;
 usque adeò aversus semper fuisti.*

*Ego quoque tuo morigeratus ingenio;
 ne oneri videar onus addere,
 importunus Orator;*

45

305

*cæteris hujus loci supersedeo,
ad alia, quæ multa vocant, perrecturus.*

.§ II.

Societas Sorbonica.

NON nisi laudes, non nisi victoriæ
occurrunt de TE cogitanti,

CARDINALIS EMINENTISSIME,
nec verò aliud possit, quamdiu tua premam
vestigia, quamdiu tua persequar facta,
laudum omnium segetem uberrimam,
campumque victoriarum fecundissimum.

E luce refugis iterum in recessum; verùm ut Sol,
qui cùm ubique sit plenus seipso,
etiam cùm ad opacas deflectit noctis tenebras,
omnia accessu illustrat suo.

Sic TV frustra lucem declines,
frustra Sorbonicum secteris angulum:
ni à TE ipse recedas, ubique fulgeas necesse est,
ubique radiis cinctus tuis.

Tanti omnes amplissimæ facultatis gradus fecisti,
ut nullum præterire volueris:

ideò Societatis petitionem instituere placuit,
ut sic non solùm aliquando MAGISTER,
sed & SOCIUS esses SORBONICVS.

F ij

*In arenam itaque descendisti, privatam illam quidem,
 & ab oculis semotam externis,
 sed majoris longè plenam aleæ:
 quanquam enim intra privatos parietes
 hoc totum committitur prælium,
 tamen quia de iisdem illis parietibus disceptatur,
 idque non nisi inter ejusdem sortis Competitores,
 & vel hinc Adversarios acerrimos,
 præsentibus Agonothetis, quasi Decemviris,
 Patribus gravissimis;
 pugna, licet umbratilis, & domestica, adeò est
 ut plurimum pertinax, (incruenta tamen)
 ut sint, qui quamlibet aliam malint,
 quàm hanc unam Sorbonicam subire aleam.
 Subiisti intrepidè, VIR PERITISSIME,
 nec inani auso, irritove exitu.
 de peccatis suberat argumentum,
 materies TIBI quidem usu prorsus ignota,
 sed contemplatione adeò perspecta,
 ut de re omnium vilissimâ, atque contemptissimâ
 acutissimè, accuratissimè, ac divinè penitus,
 ut omnia, tuo more pronuntiares;
 sive tua adstruenda, sive Aliorum dissolvenda
 rationum momenta susciperes.
 Dolebam equidem in latebris jacere tot egregiè dicta;*

*quanquam ibi quid in obscuro lateat,
 ubi SOL tot inter SOLES MEDIUS splendeat,
 quot TV micabas inter Magistros clarissimos,
 qui TE non repugnanter Sociorum numero
 adscripsere currente calculo;
 suam rati, nec immeritò, Societatem
 non leviter cohonestari PRINCIPE SOCIO.*

S. III.

Gradus, quem vulgò Licentiam vocant.

ALIVD ex alio quasi in immensum occurrit;
*immensi enim, ac propemodùm infiniti,
 certè longissimi, ac difficillimi laboris est
 susceptum Theologicum; quis exhauriat?
 Vix ingredimur, vix è carceribus emittimur;
 fermè totum restat spatium decurrendum;
 ea certè pars, quæ sit & tempore diuturnior,
 & labore gravior, & difficultatibus spinosior.
 Deinde à Principe inchoari fortè potuit
 laboriosum curriculum, à nullo certè confectum est.
 Adde valetudinis quondã graviter tentatæ periculum;
 adde jam tum cumulatè partam e re litterariâ
 nominis famam, si qua talis est confectanda.
 Adde denique partam scientiam tantam,
 quanta satis superque Principem deceat.*

*Verùm his, aliisque id genus rationibus
Aliorum esto spes infringatur,*

*& languescat industria;
qui desperatione fracti, experiri id nolunt,
quod se assequi posse diffidunt.*

T V VERÒ, VIR SUMME, longè aliam

*TIBI semper duxisti vitæ rationem ineundam,
longè aliis rationum momentis regendam:
quibus propositis difficultatibus Aliorum studia
restinguuntur, iis magis ac magis accenditur tuum.*

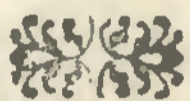
*Laboribus deterrentur Alii; atqui non nisi
per ardua, ais, ad magna quæque scanditur;
non nisi una, eaque ardua est
ad Virtutis & gloriæ decus via.*

*Tentatam objiciunt valetudinem;
tentatam quidem, sed non disjectam;
immò singulari divini Numinis beneficio confirmatam,
nec ex præterito labore minus commodam.*

*Nullo Principis exemplo ad meditatam calcem
pergere TE posse non putant;
egregium, proh Deus immortalis! terriculum:
quasi verò, ais, non millies, etiam omnium
sanè existimantium judicio,
gloriosius sit præire quàm subsequi;
aditumque ad laudem, & virtutem patefacere primum,
quàm*

quàm ab Alio patefactum inire.
 Tuum VNIVS est id aggredi,
 quod ne tentare quidem audeant Alii;
 Tuum id exequi & perficere, quod ne forsitan
 inceptum quidem ab ullo tuæ notæ fuerit;
 aut si inceptum, non certè perfectum fuerit:
 quasi TIBI VNI perficiundi laudem
 Omnes relinquendam esse iudicaverint.
 Crederemus a Principe decurri non posse
 tam dignum, tam nobile stadium,
 nisi decursum a TE videremus;
 quod vel in Principum, si non possent;
 vel in stadii, si nollent, contemptum cederet.
 Vno verbo Principis, atque adeo TVI dignum putas
 facere in commendationem sempiternam
 tum Principum, tum rei litterariæ,
 quod omnibus retrò seculis inauditum,
 quod a nullo ante TE factū sit in Facultate Parisiensi:
 partam obtendunt, nec eam modicam
 scientiæ laudem & modum;
 obtendant sanè, sed Aliis, non TIBI,
 cui fas esse non putas in secundis consistere
 cùm primæ vocant;
 nec decere dimidiatam gloriam, atque adeò
 imperfectam, hoc est nullam, excelsum animum;

qui cùm ad maxima quæque natus sit,
 non nisi perfecta, summaque meditari debeat.
 Egredia sanè laus, & haud scio
 an tuo etiam iudicio tolerabilis;
 semidoctum haberi, semidoctum monstrari,
 semidoctum prædicari:
 Quasi verò Viri perfecti, T V I similis,
 dignus sit, aut esse possit
 semidocti Principis titulus.

Ratum ergò, fixumque est, aspirante Numine,
 ad calcem stadii pervenire:
 quod T I B I felix, faustumque Omnibus,
 fortunatumque sit.
 At saltem compendiarium inire viam non recusabis,
 quadriennio, quod superat, in biennium contracto;
 maxime verò cùm id gratiæ Viris
 notæ T I B I inferioris non denegetur.
 Verùm stat animo id etiam ne cogitare quidem,
 nedum tentare, nedum petere, nedum usurpare:
 eam cum Viro, re & nomine Magno, putas esse
 laudis & scientiæ viam rectissimam,
 quam a Majoribus relictam acceperis:
 Neque enim T V I S es, qui velis cæteris præstare

immunitate; & non potiùs labore,
assiduitate, & contentione:

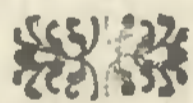
Principis titulum adhibere ad fugiendum laborem
nefas TIBI semper esse duxisti:

non antè TE emeritum, quàm emensum haberi vis;
indignum TVI reputans, gratiæ vel favoris
aut aliis omnino quàm Virtutis & honoris
gradibus ad honoris culmen eniti.

Biennio fieri studia tua, id est laudem tuam
breuiorem non gratiam ducis, sed pœnam:
tantum de gloriâ, quantum de studio
& labore detractum crederes;

nec immeritò; nullum enim fuit studiorum
tuorum tempus meliùs ac laudabiliùs
positum, quàm hoc totum biennium;
quo reponebas providus ac diligens,
quod postea cum laude promeres.

Privatus ac TIBI relictus TE studiis abdidisti:
quo verò fructu, quo successu; non aliunde
velim quàm ex TE ipso audiamus.

Aderat tandem biennii exitus, qui ad eam,
quam Licentiam vocant, aperiret ingressum,
Campum TVI dignissimum.

*Iterum probandus traditus es, dignusque judicatus,
non qui bienne curriculum inires Candidatus,
sed qui potiùs Laureatus exires.*

*Intereà campum ingrederis quasi unus e turbâ;
in nullo TE passus Aliis anteire,
quàm labore & diligentia:*

*Ad levissima quæque primus accurras,
ad laboriosissima quæque advolas;
ratus nihil esse ducendum leve, nihil durum,
quod sit Ptincipe dignum;*

*nihil verò non esse dignissimum,
quod laude, quod labore conjunctum sit;
quod sit e re, & officio Candidati,
quod sit ex dignitate meritissimæ Facultatis,
quod sit ejus legibus accommodatum.*

*Potuisses facilè TALIS ac TANTVS,
multis non ita necessariis eximi;*

*Patresque lubentes petentem exemissent;
immò fuere, qui TE degustare voluerint,
& odorari non semel hoc in negotio:*

*Verùm nunquam non remotissimus inventus es:
noluisti privilegiarius audire Candidatus,
noluisti Doctor censeri prærogativus;
ne quod uni merito debere semper voluisti,
id gratiæ vel nomini tributum putaretur.*

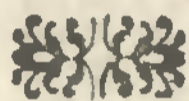
*Ideò nihil prætermittis, nihil non suscipis,
 nullis non disputationibus ades,
 nullos non impleas Candidati numeros,
 nullis non legibus cumulatè satisfacis:
 in nullo pateris desiderari vel exemplum,
 vel diligentiam, vel præsentiam tuam;
 ad minutissima quæque Baccalaureorum munia
 descendis primus tantâ sedulitate,
 tantâ curâ, assiduitate tantâ:
 tanto verò fructu:*

*ut Omnium accendantur studia exemplo tanto.
 Animadversũ est ex quo Sorbonicas frequentas scholas,
 Sorbonæ faciem in aliam quasi commutatam,
 nec eam quidem deteriore formam.*

*Aliorum antea languebat industria:
 Aliorum refrixerat pristinus discendi fervor:
 in Multis deferbuerat laudabilis ille ardor,
 ad præclara quæque pernecessarius:
 Non pauci otio torpebant, ac inertiam desides,
 litterarum studiis aut abjectis penitus,
 aut extinctis in quorundam animis.*

*Ex quo ades: nullus est, quin sibi quasi stimulos
 addi sentiat, & fateatur præsentiam tuam.
 Exemplo tuo horum acuitur tarditas,
 illorum torpor, ac veluti veteris excutitur:*

*Scholæ frequentia & assiduitate celebriores sunt,
 Omnium animi imitandi cupiditate inflammantur;
 TANTI est præsentia TURNI,
 TANTI spectati PRINCIPIS exemplum nobile.
 Quanti sit, cum aliis stans, ac quotidianis
 exercitationibus planum fecisti;
 tum verò maximè triplici illà solenni concertatione
 quâ totum hoc biennii spatium absolvitur.*

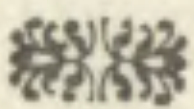
*PRIMA est ea, quâ universam, quæ à scholis
 nomen habet, Theologiam complexus es;
 non, ut Alii multi, unum aliquem brevissimum,
 nec implicatissimum tractatum seponendo;
 aut pauca de multis, eaque facillima
 strictim delibando.*

*Nihil a TE celatum, nihil dissimulatum,
 nihil intactum, nihil intentatum,
 nihil omnino prætermisum est.*

*A reconditioribus, scituque dignioribus orsus es:
 non vaga quædam, & fere extra rem,
 ad pompam & numerum infarciendo,
 aut summa generatim capita dubiè obtrudendo,
 ut non semel factitari videmus a Multis.*

TV verò, PRINCEPS SCIENTISSIME,

*controversiæ statum apertè subiicis oculis,
 quid quidque sit, de quo ambigitur,
 ac disceptatur, nitidè constituis;
 quâque de re mentem tuam candidè aperis:
 explicatè definis quid verum, quid falsum;
 quid alteri, quid utrique simile videatur;
 quid probabile, quid probabilius.
 Omnia denique uno in conspectu ponis clarissimè:
 Non theses dicerem, aut brevem aliquam synopsis;
 sed opus integrum, ac planè divinum,
 divina omnia plenissimè complexum;
 cùm ad instar sit justi voluminis,
 immò sexcentis voluminibus præstet;
 si minùs mole, at saltem pondere;
 si minùs verbis, at certè rebus:
 quibus qui fuerit instructus, non Is sanè
 inter doctissimos postremus habendus est:
 cùm multorum voluminum, immò Librariæ
 non mediocris, aut Bibliothecæ refertissimæ
 scientiam animo comprehendat.*

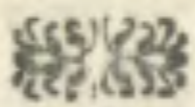

ALTERA copiosissimè continebat quidquid acute,
 quidquid erudite, quidquid nerveosè de ratione
 Sacramentorum tum universim,

tum sigillatim uspiam traditum est:
 tum etiam quidquid erroris ab Ecclesiæ ortu
 ad nos usque in eosdem illos sacros gratiæ fontes
 vel improbè excogitatum, vel impurè blateratū est.
 Quæ omnia tantâ copiâ, tantâ dicendi vi, tantâ
 animi contentione disputando persecutus es,
 ut TE sibi jam tum gratularentur Omnes
 verè THEODOSIVM, divinitus datum
 & in omnigenum hæreseon interitum,
 & in tutissimum fidei propugnaculum,
 & in Ecclesiæ salutare præsidium,
 & in Bonorum omnium columen opportunum
 & in singulare rei litterariæ ornamentum,
 & in Orbis lumen clarissimum.

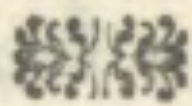
Θεοδόςιος
 divinitus
 datus.
 Helych.

TIBI, quos tot titulis mereris annos,
 largiatur Deus quàm plurimos,
 servetque animum, quem largitus est.

TERTIA, quæ tanto operi coronis accessit dignissima,
 non tam thesis, aut dissertatio dicenda est,
 quàm totius Ecclesiasticæ Antiquitatis
 plenissima commemoratio,
 quàm exquisitissimum sacrorum fastorum monumentum,
 quàm a nato Christo historia exactissima,
 quàm

quàm totius Ecclesiæ Annales accuratissimi;
 quibus quidquid per sena supra dena sæcula
 est unquam in Conciliis definitum,
 quidquid à summis Pontificibus constitutum,
 quidquid à Patribus in re fidei pronuntiatum;
 id totum servato contextè rerum, locorum,
 ac temporum ordine; quantâ poterat
 maximâ fide, studio, ac diligentia collegisti:
 nec scriptis solùm, aut tabulis, typisque mandasti,
 sed in memoriâ, sed in animo insculpsisti;
 ut illustri experimento comprobatum est,
 cùm non tam Adversarii tecum de Laureâ decertarent,
 quàm tui acumen ingenii, judicii vis,
 mentis sagacitas, memoriæ felicitas,
 rationis subtilitas, celeritas animi,
 verborum volubilitas, eloquentiæ flumen,
 formæ dignitas, actionis Majestas,
 Latinitatis, ac oris, totiusque corporis elegantia
 inter se de palmâ dimicarent ancipiti Marte.
 Nihil Lectorem demoror; verbo concludo:
 cùm Alios aliis disputationibus vicisses,
 hac unâ TE ipse superasti,
 Omnium rectè judicantium calculo.

Doctōris Laurea.

INFINITA, quæ occurrunt, resecanda sunt:
 deferenda Sorbona, si finem velimus,
 aut modum aliquem statuere dicendi de TE:
 non antè tamen deferenda est, quàm audierimus,
 quibus ipsa TE verbis abeuntem, quibus affectibus
 jam Laureâ donandum prosecuta sit.

Rem non expressero, cùm dixero neminem unquam
 Doctorem, ex quo Facultas existit,
 fuisse majoribus ornatum honoribus;
 quia, quod longè majus est, nemo unquam,
 etiam sapientissimorum Patrum testimonio,
 ab ineunte Facultate inventus est majoribus,
 aut etiam paribus dignus honoribus.

Plus dico. Si quis iterum Angelicus Doctōr, aut subtilis
 Scotus esset Doctōris insignibus decorandus;
 non intelligo quibus aliis vel pluribus,
 vel gravioribus, vel honorificentioribus
 usura esset Facultas meritorum testificationibus;
 nec foret certè ut aliis uti posset si vellet,
 quàm quibus TE prolixissimè complexa est.

Res erat spectatu, audituque dignissima,
 (nec forsan erit relatu indigna)

cùm frequentissimo Senatu Sorbonico esset relatum
de T E, essentque de more quæsitâ suffragia:

Omnes ita certatim in laudes effusi sunt,
ut nullum unquam intra tecta Sorbonica
visum fuerit gratius, nullum lætius,
aut eloquentius spectaculum.

Dixisses non Iudices, sed laudum Præcones;
non Suffragatores, sed virtutis Prædicatores:
quot Calculi, tot Encomia;
tot Elogia, quot fuere Suffragia.

Sorbonam crederes non ampliùs Theologiæ,
sed Eloquentiæ nobile Domicilium;
non Doctorem, sed disertam Rhetorû Officinã:

Multa ore, sed plura corde significabant,
quæ fronte, oculis, vultu, gestu,
motuque corporis emicarent.

Et verò quo studio, quo nisu, quibus vocibus,
quo assensu, quo affectu gesta omnia?

quanta in oculis, habitu, totoque corpore exultatio!

quanta in ore Omnium lætitia!

quàm effusa Omnium studia!

quàm inaffectatæ voces!

quas non adulatio effinxit, non favor invenit,

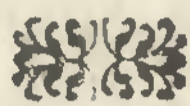
non timor expressit, non gratia suggestit:

quanta in fronte, demonstratio!

quanta in oculis affirmatio!

quanta in vultu asseveratio!

*Tot eos linguis putares loqui,
quot variis gestiebant cordis affectibus,
quot corporis motibus exiliebant.*

*Res mira! Viros gravissimos,
ab Aulae strepitu quàm remotissimos;
qui omnia præter artem adulandi norunt;
qui Magnatum favores nec curant, nec ambiunt;
qui gratiæ nihil, nihil non merito tribuunt;
qui in omnibus religiosissimi,
laudumque in primis parcissimi sunt;
tam parum nihilominus fuisse parcos,
immò tam effusos in nostrum Principem,
ut EIVS prædicandi occasionem nullam
non quærere viderentur.*

*Nimirum æquissimi rerum ÆSTIMATORES
nec EIVS debebant suppressere merita,
nec suos poterant æquitatis motus cohibere.
Ut immeritos horrent præconiis extollere,
sic promeritos amant celebrare,
nec à se Illaudatos dimittere.*

At nullum unquam auditum est à Facultate

*tantis, ac tam exquisitis laudibus exornatum:
fateor: at verò Nullus etiam adhuc inventus est,
qui se tot Facultatis laudibus dignum præbuerit.*

*Da huic NOSTRO similem Principem,
moxque par ejus merita commendatio excipiet:
at quæso, quando hæc erunt?*

*Ab ortu Facultatis hic VNVS extitit,
quid amabò posthàc audeamus?
quid verò sperare debeamus?*

*Dum venturum expectabunt ventura sæcula:
interea NOSTRVM nobis, nostroque sæculo
gratulemur verè Phœnicem:*

immò plus quàm Phœnicem:

Phœnix enim saltem quinto quoque sæculo paret:

NOSTRVM verò VNVM vix cuncta sæcula enixa sunt:

OPVS sanè arduum, OPVS verè rarum,

OPVS omnium sæculorum,

Æternitatis OPVS.

Ergò mirari desinamus tot EVM laudibus,

tot honoribus eximiis fuisse cumulatum:

immò miremur non accessisse cumulatiores:

Quid enim in Orbe toto laudabilius,

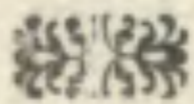
quàm PRINCEPS laude & honore dignus!

quis EO verò laude dignior!

qui id VNVS assecutus est,

quod affecutum scimus nullum,
à Sorbonâ, altiùs repetamus, ab Orbe condito.

Id VNUM tam egregium, tam eximium,
tam gloriosum est; ut nullis possit
unquam sat dignis laudibus celebrari.

Cùm in Omnibus, tum maximè in Viro nobili
plurimum habet scientia commendationis:
accedit enim litterarum disciplinis nescio quid
splendoris & excellentiæ ex generis nobilitate;
ut qui prosapia, & scientiæ laude floreat,
tanto ferè videatur intervallo cæteris hominibus
anteire, quanto homo non homini.

Cicero de
invent.

Immò Principem eruditione conspicuum
tantùm aiunt indocto Principi præcellere,
quantùm Hic Multitudini præstet.
Speciosius sanè, digniusque hominum,
superùmque oculis spectaculum in terris
ullum vix puto videri posse,
quàm sit PRINCEPS doctrinæ radiis splendescens:
SOL est in hoc Orbe inferiore, qui SUI admiratione
Omnium in se oculos convertat;
qui Omnium animos imitandi studio accendat;
qui erroris tenebras usquequàque dispellat.

PRINCEPS DOCTVS est in hominum genere,
 quod est in annuli palam inserta gemma,
 quæ annuli decus & honos est,
 & innocens oculorum voluptas.

Orator Romanus duas esse fatetur Artes, quæ possint
 homines locare in amplissimo Dignitatis gradu;
 Alteram Imperatoris, Doctoris Alteram;
 ab hoc pacis Ornamenta retinentur,
 ab illo belli pericula repelluntur.

Alteram TVIS relinquendam esse duxisti,
 PRINCEPS AMPLISSIME,
 nec eam malè collocatam doleas:

Alteram in TVAM sortem cedere voluisti;
 nec eam suæ debeat pigere sortis:

Vt sic VNA esset, eademque in Orbe

PRINCEPS FAMILIA,
 quæ utrâque foret laude florentissima,
 LITTERARIA BELLICA que.

Quemadmodum ALII suas partes sustinuerint,
 nihil dico; me silente, EUROPA loquitur.

Quemadmodum TV tuas egeris,
 non dixi; tentavi equidem.

dixit, dicetque SORBONA,
 quamdiu erit SORBONÆ nomen;
 dicet & GALLIA:

quæ VTRAQUE scientiæ tuæ Testes, & Miratrices,
TE inter Doctos NOBILISSIMUM,
inter Nobiles DOCTISSIMUM,
inter Utrosque MERITISSIMUM,
 DOCTOREM PRINCIPEM;
immò, quod divinum est, inter omnes Principes
 VNVM, PRIMVMQUE DOCTOREM
æternùm prædicabunt.

VII.

Ingenii, Doctrinæque nitor.

ANTEQVAM *Palladis, scientiæ Presulis, limen egredior,*
unum videtur nequaquam obiter prætereundum.

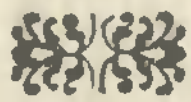
Multa diximus de Doctrinæ tuæ Magnitudine,
nonnulla etiam injecimus
de perspicuitate:

Verùm mihi planè factum satis non crederem,
si quod ego semper duxi decus eximium,
ac partem eruditionis non spernendam;
hanc strictim attingerem,
& quasi aliud agendo.

Fuere, suntque etiamnum, qui multa sciunt;
sed qui se ita in litteras abdidere suas;
ut inde, (quasi è noctis, non ex Scientiæ plagis
emergerent,) nihil nisi abdite, & confuse,

nihil

*nihil clarè in conspectum valeant,
 nihil in lucem proferre;
 immò nihil eloqui, nisi caligine obvolutum:
 non doctrinam, sed tenebras eruere diceret:
 Ii, etiamsi ingeniis & arte valerent;
 tamen in Doctorum numerum venire nunquam possent,
 nisi fortè in Cimmeriis Academiis supplicarent.
 Summa tua eruditio, VIR DIGNISSIME,
 cum tantâ perspicuitate conjuncta est,
 ut meritò dubitemus utri primas concedere debeamus:
 cum utraq; pro jure suo de palmâ contendere videatur.
 De Scientiâ dictum est: paucis de perspicuitate
 cum dixero, utri palma fuerit adjudicanda,
 velim sit eorum judicium,
 quos hæc utraque laus non mediocriter commendat.*

*Non inscitè suo more Vir Sanctitate plenus
 & acumine vocavit Sermonis radios.
 Tu, cum partes tuæ dicendi venerant,
 tam aptè, tam bellè, tam venustè, tam urbanè,
 tam concinnè, tam copiosè, tam expeditè dicebas,
 ut non natus, sed divinitus factus ad dicendum videreris:
 & quod caput est ejus, quod modò contendimus;
 tam clarè, tam explicatè, tam illuminatè,*

Gregor.
 Naz. de
 Pace.

*tam distinctè, tam dilucidè,
 ut non plura verba, quàm radios vibrares:
 ac ut Sol opacæ noctis tenebras, spissamque nubis
 caliginem radiis suis subit, permeat, dissipat,
 ac tandem terras largâ luce
 complet & irradiat;*

*Sic T v ingenii tui lumine,
 Scholæ lumen non ignobile;
 & Orationis tuæ, quasi solis, radiis,
 Sol ipse radiosissimus;
 difficultatum quarumlibet opacitatem,
 quæstionumque quantamlibet obscuritatem
 à mentibus, tanquam ab oculis dispellebas:
 Si quid implicatum sumeres explicandum,
 non voces videbaris sed radios,
 non verba sed lumina fundere.*

Ennod. lib.
 2. Ep. 19.

Lucem loqueris. dictum est acutissimè.

liceat mihi iisdem T E affari verbis.

non linguæ sed oculo subjacet lux:

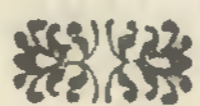
*T v verò non tam vocem, quàm lucem emittere;
 non tam dicere, quàm illustrare credebaris:*

*Nimirum quæcunque promeres, ita perspicuè efferebas,
 ut radianti, quàm disputanti similior,
 non tam verba videreris in audientium aures,
 quàm lucem in oculos mentis ingerere;*

307.

*essentque apertiora, clarioraque quæ diceres,
quàm quæ oculis passim objecta sunt.
Erat enim Oratio tua ad instar crystalli pellucidi,
in quam, tanquam in speculum nitidissimum,
inspicere liceret apertissime,
cùm rerum formas aliundè abstrusissimas,
tum mentis tuæ sensa, vel veriùs mentem ipsam,
quasi verbis impressam, aut quasi Solis radio,
sic sermone tuo depictam atque descriptam.*

*Verbum æternum splendor gloriæ Patris,
& candor lucis æternæ dicitur.
Scilicet ut cognitione, atque adeò lumine,
& splendore genitum;
in splendoribus Sanctorũ ante luciferum genui TE: Psal. 109.
nihil mirũ, si sit ipsum etiam lux & splendor totum.
Dabit hanc, opinor, veniam Humanitas tua;
si dum limen theologicum terimus,
e theologice adytis comparationem depromamus,
sublimem illam quidem, & mirum quantum radiantem;
sed vel hinc nequaquam abs re nostrâ.
Verbum tuum verè illustre, verè splendidum,
adeò splendoris erat Verbum:
nihil ut esset tam obscurum,*

Hebr. 1. 8.
Sap. 7. 26.

*quod non verbis tuis splenderet totum;
ac TE dicente, veluti præsente Sole,
illustraretur penitus.*

*Sermo tuus non nisi radiatus ex ore profluebat tuo,
ut quidquid explanando attingeres,
id totum quasi radiis perfusum pelluceret.*

*Oratio tua candorem præferebat Solis,
qui, ut Oculus Mundi, immensum hunc
terrarum Orbem longè latèque illuminat:*

*Sic TV totâ Sorbonâ, μικροκόσμῳ πανούλιος
Orbis si minùs terrarum, at certè Scientiarum
Epitome absolutissimâ collucebas:*

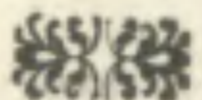
*Vbi dum tuam Theologi personam sustineres,
ijsque, quibus quasi redimitus, ut Sol, fulgebas
radiis, erroris nebulas abigeres;*

quid aliud quæso videbamus?

(aptiùs fortè dixerim in re præsentì)

*quid aliud audiebamus quàm lucem,
quàm splendorem, quàm radios?*

*Et verò quid aliud audissemus ab Eo,
qui non nisi lucem loquebatur,
nec nisi radios fundebat ore?*

Immò, si placet, majus aliquid Et insolentius dico;

*nihil enim nisi extraordinarium & insolitum
usurpare licet commemoranti de Eo,
cui omnia insunt extraordinaria,
omnia solito majora.*

TE dicente non solùm lucem audiebamus,
(quã dicebas perspicuitate,) *sed & voces videbamus tuas:*
cunctus autem populus videbat voces.

Exod. 10.
18.

*Loquentis Dei non tam auditur, quàm videtur vox:
nec mirum; quid enim aliud loquatur lux quã lucem?
quid Sol amabò aliud quàm radium?
quoniam Deus lux est. Sol Iustitiæ.*

1. Ioan. 1. 5.
Malach.
4. 2.

*Nimirum supremi Numinis ad Hebræorum gentem
tam dilucida vox existebat,
ut non tam vox quàm lux crederetur,
cùm quãvis esset clarior luce.*

Dixitque Deus, fiat lux, & facta est lux.

Genes. 1. 3.

ô splendidam vocem! ô Verbum luminoso!
*quo tenebris ex abyssi facie depulsis,
infinita hæc Orbis immensitas
affatim momento illustrata est:*

Nullus adhuc Mundo præbebat lumina Titan.

Ovid. Met.

*Summus rerum Effector quam primam
protulit vocem, lucis plena fuit;
vel, si mavis, lux ipsa fuit.*

*Cùm primùm locutus est Deus;
 lucem veriùs, quàm vocem edidit;
 lucem locutus potiùs, quàm operatus;
 undique radiantem emisit vocem,
 facem Orbis luculentissimam.*

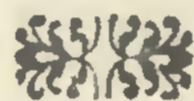
*Quâ sorte nescio contingat, ut vix aliæ
 in comparando quàm divinæ similitudines
 occurrant de TE meditati.*

Omnino Phosphorus erat sermo tuus,

VIR MERITISSIME,

verè luciferæ exercitationes tuæ:

*lucem loquebaris, quoties aliquid vel probandum,
 vel refellendum, vel explicandum susciperes;
 quotque argumenta, immo quot verba, tot lumina.*

Multipli oblectatione tenebamur TE audiendo:

Auris mirâ rerum varietate capiebatur;

Oculus tot luminibus pascebatur,

tot radiis Orationis tuæ:

Animus tot, tantarumque rerum varietate

& admiratione raptus gestiebat.

Alii dicendo aurem afficiunt;

Tv & aurem, & oculum, & animum,

& totum hominem defixum tenebas;

*quia quo totus homo jucundissimè teneretur,
abundè suppeditabas.*

*Præterea voce movetur auris non oculus;
ut & oculus luce, non auris.*

*Tu artificio miro, Tu que unius digno,
nec Naturæ legibus adstricto,
& aurem luce, & oculum voce recreabas;
dum luce clariora dicendo,
nihil aliud quàm vocalem lucem,
aut lucidam vocem emitteres.*

Os Pindari dicitur Thebas illuminasse.

Plutarch.

*Vox tua quasi luce gravida, quasi radiis fæta,
totis splendebat septis Sorbonicis;
quæ gloriantur etiamnum, & dum erit Sorbonæ
vestigium aliquod, gloriabuntur non minùs
de singulari Eruditionis tuæ
splendore, quàm generis;
non minùs de divino ingenii tui lumine,
quàm de tam exquisitæ Doctrinæ Magnitudine.*

VIII.

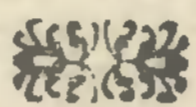
Cardinalitia Dignitas.

*VERVM ad eam tandem partem veniamus,
quæ totius hujus instituendi sermonis
occasio fuit, ac causa meritissima,*

CARDINALITIAM DIGNITATEM,
 quâ fulges, fulgeasque precor in ævum longum:
 quo loco non possum non continuò exclamare in pia verba;
 vidimus mirabilia hodie. Divinam usurpo vocem,
 nec aliam possum, CARDINALIS ORNATISSIME,
 dicturus præsertim de TE, in quo non nisi
 Divina suspicimus, atque adeò mirabilia.
 Et verò quid divinius, quid mirabilius, quàm TE,
 id ætatis cùm sis, tantâ nominis claritudine celebrari?
 quod audiētibus incredibile, ac miraculo simile videatur,
 certè multis retrò sæculis inauditum:
 repèriri scilicet Virum, qui culmen honorum attigerit,
 cùm vix aliis cogitare, nedum tentare liceret:
 Vix enim quintum supra vicesimum ætatis annum
 egressus es, cùm mirante, lætante, comprobante
 totâ Galliâ CARDINALIS renuntiatus es:
 gradum sanè adeptus es quàm citissimè, præter ætatem
 licuit, tardiùs tamen adeptus es, quàm promeritus:
 meritis præcox, virtute præmaturus;
 nimirum in TE merita præcurrebant annis,
 licet non votis publicis;
 antè siquidem fuisti dignus, quàm habilis tanto apici;
 antè voce publicâ, quàm renuntiatione designatus;
 ætate junior, virtute maturior:
 annorum calculo multis inferior,

sed

sed meritorum suffragio longe superior:
Adhuc ævi immaturus, sed maturus dignitati, ostendisti
cursum ætatis non expectandū in festinatione virtutis,
nec meritorum properationem annorū morā retardari.
quasi TIBI ipse prævolasti, certè virtus præcucurrit ætati,
tantā celeritate, ut non coævis modò,
sed & quasi TIBI ipse longo intervallo præires,
 Grandævus Puero:
Virtutis enim, quàm ætatis gradus celerior.

Lege cautum erat priscos apud Romanos,
ne quis ad supremum Magistratum adiret,
nisi suo tempore; ne si celerius crearetur,
ætatis vitiis laboraret summa potestas.

Cicero,
Livius.

Quod à suis Candidatis timebat Romana integritas,
hoc à TE veremur minimè, VIR SAPIENTISSIME:
renuntiatus es, antequàm liceret per ætatem;
tuo tamen tempore, renuntiatus es:
caret enim tempore Virtus, fidemque facit
morum pondere, non ætatis diuturnitate.

Philo.
Cassiodor.
lib. 5.

Moribus antiquasti dies, præcurristi tempora meritis;
& quod ætati deerat, Virtutibus abundè compensasti:
Annorū spatiis junior, sapientiæ incrementis provector:
dierum quidem vetustate minor,

K

sed Virtutum nobilitate præstantior.
Et verò quis nescius sit in re Virtutis & Meriti
non requiri suffragium temporis, nec lustrorum esse,
sed morum trutinâ ponderandos VIROS SUMMOS?

Ovidius.

Cæsaribus Virtus contigit ante diem.

Alleg. Til-
man.

Quis nescius sit Virtutem nescire terminos,
nec tempore definiri?

Quis tam rudis ac imperitus, qui putet,
aut velit ad Dignitates spectandam esse
solam ætatis prærogativam?

quasi verò Dignitates sint canorum duntaxat
stipendia, aut solis annorum gradibus
ad honorum culmina conscendatur.

Deliramenta sunt hæc quorundam senum,
qui erroribus pleni, virtutibus vacui,
nullum ad ætatis provectæ commendationem
adducere possunt argumentum præter ætatem:

nec habent quo se probent diu vixisse;
aut potius diu fuisse, quàm quòd senes sint:
non est tamen quòd quemquam propter canos
aut rugas putes diu vixisse;

Senec. de
brevit. vitæ.

non ille diu vixit, sed diu fuit.

Hos ridendos censet Vir doctus, nec immerito,
qui non à vetustate æstimãda putat hominum ingenia,
sed à Probitate, à Justitiâ, à Mansuetudine,

à Sapientiâ, à Sanctimoniâ, &c.

D. Hierom.

335

quibus qui pluribus instructus micat, licet Adolescentiæ terminos nondum egressus, Is diu vixisse dicendus est:

Dignus qui senectutis privilegio gaudeat,

quanquam posterior juventute:

Senectus enim venerabilis est, non diuturna,

Sap. 4. 8.

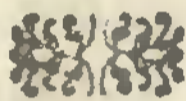
nec annorum numero computata;

venerabilis est, digna est, pretiosa est; (ut Græcis Latina concinant,) non quæ vitæ longitudinem

annorum diuturnitate metitur;

sed quæ meritorum suffragio nititur, quæ virtutum numero so satellitio stipatur; Is qui fuerit,

licet non diu fuerit, hunc diu tamen vixisse dixeris.

T *v* is es, **P** R I N C E P S **D** I G N I S S I M E

vix Gymnasiorum subsellia deseris,

vix è vitæ privatæ latebris emicas, vix publicæ lucem adis, vix Regiam salutas primo limine;

& ecce P V R P V R A T V S ades, nec ante tempus: licet enim brevi fuisti, diu tamen vixisti;

quia vitæ brevitatem meritorum vi cumulasti;

canos præ T E ferens in lanugine,

ætatis teneritudine junior,

at Virtutum magnitudine senior.

K ij

*si minùs temporis antiquitate, at certè
sapientiæ maturitate provectus:*

Philo libr.
de Abrah.

*nam revera senior non ex longitudine temporis,
sed ex laudatâ vitâ spectandus est.*

Sap. 4.9.

Ætas quippe senectutis, vita immaculata.

en tuos canos, en tuam senectutem, meritis gravem,

*Virtutibus fœtam, Omnibus venerandam,
vitam immaculatam;*

hoc est Virtutum laude spectatam, multorum

patrocinio commendatam,

ornamentis omnibus decoratam:

*hæc TIBI facilem & illustrem aditum ad purpuram
patefecit, hæc TIBI una suffragata est;*

hæc causæ tuæ patrocinatur, etiam TE silente;

*hæc apud Regem, hæc apud Patricios, hæc apud
Plebeios, hæc apud omnes denique Ordines*

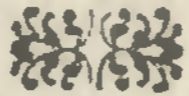
TE vel invitum prædicat & extollit.

*Hoc ambitu fastigium Dignitatis tuæ conscendisti,
singularis Tv candidatus;*

*hoc ambitu insidiaris superioribus Evangelicâ fraude,
dignâque Ambrosiis, Augustinis, Hugonibus,
Damianis, Cajetanis, Baroniis, Toletis,
Salesiis, Aliisque Christiani Imperii Magnatibus,
qui hoc laudabili dolo infulati,*

purpuratique rubuerunt:

eodem rubescis & TV, tantorum virorum vestigia secutus,
virtutes æmulatus; eas in TE colligens universas
juventutis flore, quas Alii cano capite vix
singulas excolebant.

Consummatus in brevi explevit tempora multa. Sap. 4. 13.

Sapiens de Sapiente commemorat, hoc est de TE,

ILLVSTRISSE CARDINALIS,

TVI que similibus, si quos sit reperire.

Næ TV dignus Palæstrita, qui honestæ vitæ curriculum
emenfus sis, cum vix Aliis ingredi datum esset.

Grande sanè miraculum in TE, vel à TE potiùs patratum
hodie cernimus, toti adhuc Philosophiæ inexpertum,
& inauditum sapientibus Græcis, ac Nostratibus.

Ratâ, ac ineluctabili serie fluunt momenta temporis;
nec in ullius est potestate vel præteritum revocare,
vel præsens sistere, vel futurum accelerare.

TV dierum Moderator eximius,

TE mirus Arbiter temporis, ejus spatia prorogas,
contrahis, producis arbitrato tuo;

secula integra in dies, annosve pauculos coarctas
arte mirâ, dum plurium sæculorum merita
angustis juventæ terminis comprehendis.

Præteritum revocas, dum quidquid præteritis sæculis

*eximium floruit, hoc in T E uno facis,
ut vividius reflorescat.*

*Præsenti moras ne cetera crederis, quoties tot ingenii tui
monumenta edis momento temporis.*

*Futurum verò antevertis & occupas,
dum eas jam tum possides egregias animi dotes,
quas pauci obtinent longo post ævo.*

*Suæ sunt ut Artis, sic & Naturæ exceptiones;
sua ut itinerum, sic & operum compendia.*

*Lentum est ut plurimum, fateor, Naturæ opificium,
in iis potissimum enitendis hominibus, qui nihil
habent eximii, quo Turbæ superemineant;
qui nihil nisi vulgare, ac quotidianum præferunt;
uno verbo, qui hoc uno duntaxat cæteris animantibus
præstant, quòd Bruta non sint.*

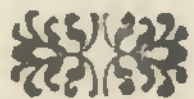
*In tales effingendos homines quasi semisopita incumbit
Natura, opus veluti dedignata:*

*hinc prodeunt barbati pueri, infantes vetuli,
qui diu quidem fuere, nec tamen vixere diu;
quia nihil canitie dignum edidere penitus;
quibus vix ævum sufficiat integrum, ut næniis exoluti,
ut crepundiis extricati, ut ovo, quod aiunt, exclusi,
ut puerorum ineptiis expediti videantur,
pueri centum annorum.*

At verò vires exerit universas in efformandos

viros lectissimos, TIBI suppare;
quos vix singulos singula ostentent sæcula;
qui verè Naturæ & Intelligentiæ opus sint
absolutissimum, utriusque Miraculum.

Aristotel.

In TE, VIR CLARISSIME, omni ex parte
perficiendo, expoliendoque profudit Natura quidquid
continet industriæ, celeritatis ac virium;
Naturæque compendiis usus Naturæ Opifex in TVI
gratiam; si minùs momento temporis,
ut in hominem Principem, Adamum; at saltem
pauculis annorum spatii in TE gestiit plenâ
manu omninomoda congerere ornamenta;
ut sic verè consummatus in brevi expleres tempora
multa: annosque vix implens quinos
& vicanos, esses ætatis nostræ
Breviarium nobile, Compendium temporum,
Epitome sæculorum, Miraculum.
Ætati accedit decus ætatis non vulgare.
Pulchrum sanè, magnumque est TE id ætatis
factum esse CARDINALEM:
sed meo quidem iudicio longè pulchrius, majusque est,
TE id ætatis dignum qui fieres, inventum esse:
hoc vnum nemo non plurimi fecerit, hoc ego unum

*in parte laudum tuarum maximâ libenter posuerim:
hoc etiam Vnum, nec immeritò, Regem movit,
ut TE Vnum Aliis omnibus anteponeret:*

*Palàm professus est Rex sapientissimus, cùm TE
designaret, non tuorum, sed TVI unius habere se
rationem: nec à se videri quemquam totâ*

*Galliâ hoc in honore præferendum TIBI:
quæ regalis testificatio elogium est absolutissimum,
est enim, regale iudicium pompa meritorum:
nec verò triumphare possit augustiùs meritum,
nec illustriùs commendari,*

*quàm tanto tanti Regis suffragio dignatum.
Ego quòque in hoc toto opere secutus exemplum Regum
æquissimi, qui TE propter TE, non propter TVOS
ad PURPUREAM Dignitatem evexit:*

*TE VNVM impræsentiarùm suscepi dicendum,
hoc est MERITA TVA,*

*hodiernæ Magnitudinis tuæ fundamenta solida:
TE de TE, & à TE: de TVO, non de ALIENO:
quæ TE constituunt, non quæ ambiunt,
quæ intra TE, non quæ extra, commendaturus:
quæ sunt veræ, germanæ, & incorruptæ
commendationis partes.*

*Eâ de causâ consultò statui supersedere iis omnibus,
quæ à parentibus, à majoribus, à stirpe, à gentilitio
stemmate,*

341

*stemma, à Præfecturis, à Titulis, à Magistratibus,
à Dynastiis, ab augustissimo supremæ potestatis
Dominio, aliisque sexcentis capitibus peti possent
in TVI, tuæque profapiæ laudem amplissimam.*

Eâdem de causâ nolui commemorare de vetustate

*Gentis tuæ de TVRRE ARVERNIÆ,
quæ annis abhinc ferè nongentis ab antiquissimâ
supremorum Arverniæ Comitum,*

*Ducumque Aquitaniæ stirpe, rectâ, eâque
masculâ serie ad hoc usque tempus propagatur.*

*Eodem instituto silere placuit de tot Magnatibus,
ac Viris Generis tui illustrissimis, quos nec paucos,
nec obscuros novit & suspicit non Gallia solùm,
sed & Europa universa;*

*Inter quos numerare liceat quinos, senosve summos
Pontifices; Patriarchas binos,*

Alterum Alexandrinum;

*Humbertum nomine de TVRRE ARVERNIÆ;
Antiochenum alterum, Guillelmum item de TVRRE.*

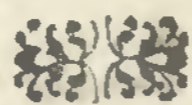
Cardinales denos aut duodenos:

Heroas bellicâ laude memorandos innumerabiles.

*Eodem consilio tacendum duxi de tot regiis
affinitatibus, & Connubiis, quibus Familia tua
attingit Reges Europâ totâ potentissimos;
ut Galliæ, Navarræ, Hispaniæ, Angliæ,*

L

Scotiæ, Lusitaniæ, Siciliae, Hungariæ, &c.

*His omnibus abstinendum putavi, id expleturus, quod
eram initio professus, ut à TE uno non recederem;
idque exemplo Regis, qui in TE uno credidit
abundè se nactum, quod amplissimè præmiaretur.
Magnus es, fatemur simul & lætamur;
sed vel hoc uno nomine Major, immò Maximus es,
quia à TE ipse es id quod es;
totus TVI unius, nihil Alterius:
Non ut Alii multi, qui Suū parte minimā sui,
toti fere sunt alieni:
qui sexcentis adminiculis erecti, vix paucis emineant;
qui Magnum esse, quoquo pacto id fiat, Magnū putant:
TV verò ad Familiæ tuæ Magnitudinem, tuam etiam
adjungere voluisti; idque verè Maximum est:
ut TE uno sublimis, jure superemineres cæteris,
TVI metipsum quasi Architectus nobilis;
ab eorum ratione quàm remotissimus, qui ad Munus
aliquod obtinendum, gratiam, favorem, ambitum,
simulationem, contentionem, omnia denique
conferunt præter seipsum, hoc est præter merita sua;
quibus si fiderent, propiores se merito
repulsæ viderent, quàm gratiæ:*

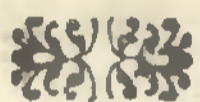
*vel hoc uno nomine excludendi, immo explodendi,
qui nihil à seipsi afferant, nec afferre valeant
aptum Muneri præter VELLE.*

Aliud omnino factum est in re tuâ,

*VIR omnibus rebus SPECTATISSIME:
repudiatis aliis omnibus, quibus nec paucis, nec levibus
valebas adjumentis, in TE unum intueri placuit
æquissimo Regi; tua VNIVS merita
pendenda censuit.*

Næ TV inusitatus planè Candidatus, qui rejectis aliis,

*TE VNVM Suffragatorem adhibueris,
tuo VNIVS suffragio instructissimus,
tuo VNIVS præsidio munitissimus,
tuo VNIVS calculo potentissimus,
patrocinio MERITORVM.*

*Modum facio huic loco, si priùs tamen unum indicaro,
quod me, Bonosq; omnes gaudio perfundit suavissimo:*

*TIBI nostro tempore contigit uni, quod fortè nulli
contigerat multis antè annis,
scilicet ut votis Omnium eligendus,*

Omnium approbatione gauderes electus.

*Totâ hac Vrbe Parisinâ, quanta quanta est celebritate
refertissima; totâque LVPARA, quæ dubio procul*

Omnium est Orbe toto ingeniiis cultissima, iudicio
 gravissima, auctoritate clarissima, dignitate suprema:
 hæc una vox Omnium personat,
 non potuisse eligi DIGNIOREM TE;
 quo quid pulchrius, quid divinius audiri possit
 ad TVI commendationem, invenio nihil.
 Non unius LVDOVICI hæc electio,
 non unius CLEMENTIS renuntiatio fuit:
 Omnium, quotquot ubique sunt, qui TE norunt,
 hominum hoc idem iudicium fuit:
 tantum occupavit REX pro jure suo,
 fecitque ultrò, quod faciendum nemo
 non jam tum peroptato judicarat:
 nec verò tantopere cunctis factum placeret,
 nisi placuisset antequàm fieret.
 Exultabam animo, mihique vix temperabam
 hæc audienti; lætabar equidem non mediocriter,
 cum TE consecutum viderem præmium
 honoris amplissimum;
 sed longè maxime gestiebam, cum TE promeritum,
 probatumque audirem voce publicâ.
 Consequi Multorum est, promereri paucorum:
 at verò consecutum, promeritumq; probari generatim
 Omnibus, id totum, quantum quantum est,
 quod certè maximum est, id totum tuum VNIVS est:

& haud scio an cum ullo alio communicandum.
 Magna certè laus à Rege TIBI Dignitatem electam,
 Major, electam tantam; at multò maxima,
 electum TE tantæ Dignitati ex Omnibus unum
 totâ Galliâ, tantorum Virorum feracissimâ;
 & electum, id ætatis, approbatumque
 ab Omnibus universè:

Hæc populorum, Ordinumq; omnium quasi conspiratio
 in TE approbando pronissima, ideòque gratissima,
 præter quàm quòd meritum in TE arguit singulare;
 nescio quid etiam cœleste præferat,
 ut vel hinc ad credendum adducamur haud ægrè,
 TE non tam humano, quàm divino calculo
 renuntiatum, (vox enim populi vox Dei;)

Patere igitur pro tuâ cæterâ humanitate,

PRINCEPS CLARISSIME,
 ut gratulemur primùm TIBI Dignitatem
 consecuto, TIBI promerito,
 TIBI ab Omnibus approbato:

Deinde Nobis, hoc est toti Ecclesiæ, Galliæque,
 cunctis Ordinibus, ac populis universis;
 qui TE, id ætatis cùm sis, in bonum publicæ
 rei duraturum diu sperant & optant.

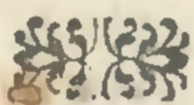
IX.

Vitæ Integritas.

MVLT A dixi: nihil me tamen dixisse crederem,
 Si quod dicendum superest, tacitus præterirem.
TE Philosophum, **T**E Theologum, **T**E Doctorem vidimus
 PRINCEPS RELIGIOSISSIME,
TE ingenii, **T**E generis, **T**E ætatis commendatione
 florentissimum audi vimus;
TE Præfulem, **T**E Cardinalem, **T**E Principem suspeximus:
 magna illa quidem per se se;
 Verùm aliud ego desiderem, in **T**E præsertim,
 quem omni ex parte perfectum velim,
 & quem ægrè patiar cum exceptione laudari;
 maximè verò cùm Alios reperire fuerit,
 similibus titulis conspicuos,
 nec eos tamen laudabiles.
 Quo impellor ad dicendum leve admodum esse,
 parumque honorificum Encomii genus,
 quo laudantur Viri sublimes,
 non aliâ ratione quàm quia sublimes sunt:
 quasi verò laudandi Sardanapalus, Vitellius,
 Domitianus, Commodus, Caracalla,
 aliaque id genus probrosa naturæ monstra,
 quia rerum potiti sunt summâ cum auctoritate;

397

genus id ego crederem exprobrationis
 veriùs quàm laudationis:
 mallemque lubens æterno damnari silentio,
 quàm Virum laude dignum laudare,
 quòd Titulis duntaxat, quòd Magistratibus,
 quòd Dignitatibus insignis, Turbæ præcellat.
 Omnis veræ, & expressæ laudationis basis,
 ac fundamentum, VIRTUS est:
 hæc suum gloriæ pretium asserit,
 hæc laudi debitam gratiam conciliat;
 hac qui præditus est,
 Is verè laudabilis dicendus est;
 qui verò destitutus,
 etsi sexcentis Dynastiis præsit,
 cùm re ipsa sit illaudabilis,
 ut illaudatus prætereundus est.

Hac parte nequaquam deficit Encomium nostrum;
 quin vel hinc commendatiùs assurgit:
 ad faciendam verò fidem non animus est
 argutulas, aut dubias, multò minùs
 commentitias rationes adhibere,
 solâ verborum inanitate plenas,
 aut ad gratiam assentatorie confictas:

à quibus omnibus præterquamquòd abhorres,
 efficiunt etiam Veritati, quam unam sequimur;
 & cui nihil cum assentatione, cum gratia,
 cum commentis commune est:

Quo ergò nitor, eoque firmissimo argumento,
 non aliud est quàm vox populi,
 unusque Omnium, qui TE norunt consensus,
 qui TE omnes uno ore fatentur & prædicant

VIRVM inculpatissimæ vitæ:

Gellius
 lib. 2.

atqui inculpata vita instar est absolutæ Virtutis:

nec tam quid dicant, attendatur velim,
 quàm quid dicere possint aut debeant.

Sitque, si libet, ævi nostri censura severissima;
 quæ, ut fit, carpatur citiùs quàm imitetur:
 est enim hoc veluti fatum rerum

artis perfectæ & inimitabilium,

eas ut proclivius sit carpere quàm imitari,

Te nec, ut inimitabilem, æmulari;

nec, ut irreprehensibilem, carpere audeat,

aut possit censorius hujusce sæculi pruritus.

Paucos, quos imitareris ipse, ante TE habuisti;

qui TE imitentur, relicturus post TE pauciores,

qui carpant paucissimos, immò nullos,

TE omni censuræ, & obtrectationi impervium nactos:

atqui sæculo omnium mordacissimo,

atque

atque maledicentissimo intactum se
 præstare ab omni censoriâ virgulâ;
 esse quem Boni laudent, nec Mali culpent,
 id sanè grande VIRTUTIS elogium est.

Reperiri Virum, qui viridi juventâ,
 dum faciles animi Iuvenum, dum mobilis ætas; Virgil. 3.
Georg.

qui corpore vegeto, viribus integris,
 prosperâ valetudine vicens;
 genere deinde clarus,
 opibus ac annis florens;

quod majus est, ferme à puero sui juris,
 atque adeò liberum in omnes late
 licentiæ gradus campum nactus;

(nam qui nihil facit licenter, cùm potest,
 Is nunquam voluit;)

qui, talis cùm sit, profligatissimis,
 perditissimisque temporibus,
 corruptis vulgo, ac depravatis moribus,
 in mediâ scelerum omnium collusione
 se integrum ab omni labe tueatur,
 ne vel levissimâ quidem aurâ vitii afflatus,
 nedum ejus fuligine infuscatus;

VIRTUS repulsæ nescia sordidæ
 intaminatis fulget honoribus:
 qui inter blanda cupiditatum lenocinia,

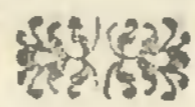
Pacatus ad
 Theodof.
 Senior.

Horat. 3.
 Carmin.

*inter omnimodas peccandi illecebras
vitam vixerit, vivatque intemeratam;
qui audiat; parum est, qui reipsâ sit
& irreprehensus & irreprehensibilis;
hæc summa Virtus, petitur hac cœlum viâ:
Is qui fuerit, non ego eum cum summis
Viris comparo,
sed ut omni terrenâ contagione superiorem
quàm simillimum Superis Iudico;
qui potuit transgredi & non est transgressus,
facere mala & non fecit.*

Seneca.

Cicero.

Ecclis. 31.
10.

*Potuit transgredi, sed noluit:
Potuit, quod humanum est;
sed noluit, quod divinum:
Potestati voluntas defuit,
quæ cumulatissima laus Christianæ politæ.
cùm in Aliis sæpe facultas voluntatem deficiat,
quod supremum est consummatæ nequitæ culmen.
Quis est hic? miranti, exclamanti, desperanti
similis, sciscitatur quis ille sit?
vel potiùs, an talis vspiam sit?
vix enim quinto quoque sæculo prodit
tam RARVS PHŒNIX.*

Quis est hic? *non alius sanè esse possit,*
quàm THEODOSIVS aliquis, divinitus datus:
datus hominibus, quasi quoddam cœleste munus:
aut potiùs terris commodatus,
quasi divinum aliquod depositum:
 non enim præstabilius ullum est,
 aut pulchrius Deorum munus,
 quàm castus, sanctus, Diisq, simillimus Princeps. Panegy.
Trajan.

Quis est hic? & laudabimus eum:

divino sanè præconio dignissimus Is est,
qui omni humano fastigio excelsior sit:
 Dignus, *cui Deus ipse obveniat Encomiastes,*
qui non nisi Divina sapiat, DEO plenus:
 Dignus *denique, qui à Deo laudetur uno,*
qui conscius unus cùm sit laudati meriti,
condignam possit laudem rependere.

Fecit enim mirabilia in vitâ suâ:

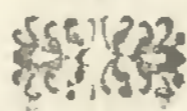
verè novum, verè mirabile, ac miraculo simile,
inter Mortales hominem degere,
nec mortali contagio infectum esse:
in terrenâ concretione cœlestem vitam exprimere:
ætate lubricâ de rectâ sede
ne hilum quidem dimoveri:

PRINCIPEM non stirpis magis,
 quàm Virtutis insignibus decorari:

pessimis exemplis non depravari,
inter vitiosissimos non vitiari,
deliciis non corrumpi,
aliorum casibus fortiùs sustentari:
Fortunæ muneribus non labefactari,
vitiositatis telis omnibus inaccessum.
 Quis est hic? cujus est imago hæc?
tua est, VIR ABSOLVTISSIME,
TE TIBI ostendo;
digna sanè tabella oculis.

Herodian. *Severum Imperatorem suspexit Antiquitas,*
quòd mollissimo sæculo vitam nominis dignam
egerit, & quæ Fabricios, Coruncanos, Fabios,
Metellos, Scipiones referret moribus.

Hæc tua laus, PRINCEPS INCORRVPTISSIME,
æmularis non ævi nostri molliculos, delicatulos,
græculos, luxu, deliciisque diffuentes:
sed priscae disciplinae Magistros,
sed illibatæ integritatis Vindices,
Ambrosios, Chryostomos, Gregorios,
Leones, Borromæos, Salesios, &c.
hos cultu, hos vitâ, hos moribus exprimis
imitatus exempla.

*Parum erat esse TE quàm optimum,
nisi TVOS etiam videres utcunque non absimiles:
id non ægrè admodùm assecutus es*

*exempli tui vi, ac efficacitate inexpugnabili:
Principis enim fortuna hæc est,*

ut vel unius culpâ peccetur ab Omnibus,

vel unius probitate sapiant universi:

genus est exhortationis efficacissimum

facere quod ab Aliis fieri velis.

Rex velit honesta, nemo non eadem volet.

Senec.
Thyest.

nec sic inflectere sensus

Humanos edicta valent, quàm vita Regentis. Claudian.

Tuis in TE unum intuendum est,

ut vitam ad rectam rationis regulam dirigant,

omnesque officiorum partes ad amussim expleant:

non enim honesti, solùm, justique regula,

sed honesti, justique Minister factus es:

hæc autem est conditio Principum,

ut quidquid faciant, præcipere videantur:

Tacita quædam est exempli vis & eloquentia;

mutum licet, altiùs insonat

non tam corporis, quàm cordis auribus:

intimis sensibus silendo blandiùs illabatur,

sibi facit audientiam, movet, impellit, reducit,

inclinat, erigit, flexanimum est.

Aggæi r.

Factum est verbum Domini in manu Aggæi;

quid verbo cum manu est?

nimirum sua inest exemplo vox,

sua Virtuti facundia constat;

atqui disertius factis, quam verbis eloquitur;

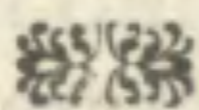
manu quam linguâ strictius præcipit.

V. llei.

rectè facere Princeps suos faciendo docet:

Vsque adedè inter homines hodie non tam ad naturæ

vel rationis, quam ad similitudinis normam vivitur.

Hac TV etiam mirificè polles eloquentiæ vi,

VIR INTEGERRIME,

hac silendo mones, præcipis, doces,

omniaque Oratoris munia feliciter imples:

enimverò Vita tua Morum est disciplina,

Virtutis exemplar, typus Integritatis,

undique expleta probitatis idea,

honestatis forma perfectissima;

Vita tua Censura est, eaque perpetua,

ad hanc diriguntur TVI,

ad hanc convertimur Omnes.

Hinc fit ut procul ab ædibus tuis faceffant

non solùm maledicta, rixæ, convitia,

petulantia, arrogantia, procacitas,

*aliaque atrocioris appellationis crimina ;
 sed ne leviores quidem lapsus impune ferantur.
 nec vitiorum quidem nævi tolerantur.*
*Hinc fit , ut Domus tua Sicariis , Fugitivis ,
 Parricidis , ac Facinorosis , ut alibi vulgò assolet ,
 Asylum non pateat ,
 nec Latronum sit , aut Grassatorum perfugium ;
 quæ vice versâ soleat esse
 Tutela Innocentiæ ,
 Sanctimoniæ portus ,
 Gymnasium Æquitatis.*

X.

Insignis Comitas.

QVI suos, Domumque suam tam salutaribus
*legibus constitutam regit ;
 dignissimus Is est ex sacro legum Latore ,
 qui populis , qui Ecclesiæ præsit :*
 si quis autem domui suæ præesse nescit,
 quomodò Ecclesiæ Dei diligentiam habebit?
 Præes nec invitis , quia præeundo præes :
 præes verbo , & auctoritate ,
 præis exemplo & opere :
 ideòque minimè reluctantibus præes ,
 quia pudor esset præeuntem cunctanter sequi :

1. Timoth.
 3. 5.

non vi, non metu, non minis coacti sequuntur;
 pudore, parum est, amore sequuntur:
 quanquam & in amore quoque sua cogendi vis inest,
 eò quidem jucundior, quò liberior;
 eò vehementior, quò gratior:

Sicque honesta suadere, non cogere vidèris;
 sic, quod naturâ difficillimum est,
 non nisi volentes emendas,
 non nisi volentibus imperas:

Tua enim censura, tuaque Imperia
 tantâ suavitate condita manant,
 tantâ lenitate delibuta;

ut necessitatem imponant, sed liberalem;

& Obsequentibus vim inferant, sed amicam:

S. Leo. non enim durâ ibi necessitate servitur,
 ubi diligitur quod jubetur.

cùm non labor sit obedire, sed gaudium.

Meministi mitiùs imperantem audiri libentiùs,
 certè promptiùs ad obsequium advolari;

& verò quid ni corda, si omnia vincit Amor?

Pacat. ad
Theod.

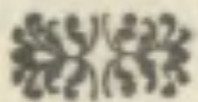
Meministi Principis mentem tantò esse debere
 benigniorem, quantò sit fortunâ præstantior.

Meministi nullum esse animal morosius homine,
 nullum magis ex arte tractandum;

ideò Artem Artium dici regere homines:

hanc

*hanc Multi profitentur hodie,
hanc plures ambiunt, perpauci norunt.*

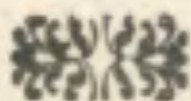

*Hanc Tu cum laude dudum exerces,
VIR HUMANISIME,
quia probè nosti non homines domari chalybe,
nec animos inflecti verberare,
nec voluntates teneri compede:
Mansuetudinis hoc opus est totum,
atque Benevolentiae Victoria certissima.
Summum in Tuos obtines principatum,
eumque efficacissimum, quia suavissimum,
quia Amore temperatum,
quia Benignitate delinitum:
hac ratione multa imperas;
(dixerim emendatiùs, rogas:
hortanti enim, monenti, roganti
similior es quàm imperanti;)
& plura impetras, quàm rogaras;
quia à lubentibus, & volentibus impetras;
& qui tua gestiunt mandata prævertere;
nec mandata modò, sed & nutum
si possent, & voluntatem anteirent:
immò intima cuperent animi sensa præsentiscere,*

Matt. 5. 44.

amorem inimicorum præcipiens,
tantùm ait, ego autem dico vobis,
 diligite inimicos vestros &c.

Ecce fulmina Christi præcipientis,
ecce anathemata comminantis,
 ego autem dico vobis.
quid mitius? quid amantius?
quid intereà validius ad suadendum?

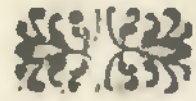
Vt præcepti rigor obsequii vim enervat,
minæque Imperantis Subditorum studia debilitant;
sic Superiorum Benignitas secreto quodam illectu
lenocinatur Obsequentium animis;
durissima quæque ingenia emollit,
 & *sacro quodam quasi philtro*
Obsecundantium amorem concilians,
nullam non cordium arcem expugnat.
Hoc divino pharmaco Tuorum animos demereris,
 PRINCEPS SAPIENTISSIME,
hoc quasi amatorio poculo eorum
nec sentientium, nedum reluctantium
 TIBI corda devincis.
Urbium expugnatores aliis conatibus irritis,
cuniculis agunt;

quosquē vi, & aperto Marte nequeunt populos,
 igne subterraneo evertunt incautos,
 calamitosissimo dolo.

Tv cordium expugnator scientissimus,
 vi missâ potiùs quàm tentatâ,
 ad cuniculos confugis tuos;
 (amicas fraudes, cæloque receptas;)
 ignes admoves non funestos illos quidem,
 nec hostiles; sed optabiles,
 sed amicos, sed perbenignos;
 non mœnium, sed cordium eversores,
 Amorem adhibes, Benevolentiam, Comitatem,
 Benignitatem, Mansuetudinem, &c.
 En Panopliam tuam, en tuam Machinam;
 quâ, (singularis Tv quidem Bellator,
 qualem nec olim Roma vidit superba,
 nec Græcia novit Olympica;)
 bellas sine sanguine, vincis sine cæde,
 triumphas sine Triumphatorum dedecore:
 Illâ, quas invadis arces expugnas,
 illâ mentes debellas, illâ corda subigis;
 illâ Deum, hominesque triumphas,
 illâ inter nos EMMANVEL es,
 mitissimus mitissimo Deo non absimilis,
 nec indignus Magistro Discipulus,

*sicque efficis, ut cum gratiæ causâ nihil facias,
omnia tamen sint grata, quæ facis.*

*Voluntas tua apud Tuos jussio est,
nutus tui imperia sunt gravissima:
cupienti TIBI exactius obtemperatur,
certè libentius, certè alacrius, certè jucundius,
quàm Aliis vel rogantibus vel jubentibus:
TIBI enim subjici gloriosius ducitur,
quàm Aliis præfici:
quod aliorum imperiis denegatur,
hoc ultro nutui tuo conceditur:
Arbitrium tuum lex est sacratissima,
cui religiosius obeditur
quàm aliàs Solonicis statutis,
aut Lycurgicis placitis.
Leges olim majorem partem per vim ferebantur,
invitis ac renitentibus imponebantur,
nec nisi terrore, minis, ac ferro vigeant;
in æs, aut silicem incidebantur,
hinc legum, & Legislatorum duritiem testatæ.
TVÆ, VIR LAUDATISSIME,
non hastilibus indigent, ut obligent;
non satellitio stipatæ circumferuntur;*

*incomitata veniunt, suâ æquitate,
 & tuâ Mansuetudine circumvallatæ:
 ideòque Omnibus perhumaniter accipiuntur,
 Omnibus expetendæ, Omnibus amabiles,
 Omnibus venerabiles, Omnibus salutiferæ;
 quia conditæ non elato supercilio,
 sed perbenigno consilio,
 non fastoso imperio latæ; sed paterno,
 eoque comitatis plenissimo animo;
 non in marmora, sed in corda incisæ,
 & vel hinc diutiùs perennaturæ.*

*Dei legem non duritia promulgavit Auctoris,
 sed ratio summæ Benignitatis,
 populi potiùs duritiam edomantis.*

Tertul.
 contra
 Mar.

*Legislatores mansuetissimum, Deum, Omnis
 lenitatis fontem primigenium æmularis,
 mansuetissimus ipse verbo, & opere:
 procul ab ore tuo peregrinatur vox illa,
 arrogantia, & invidia plenissima,
 præcipio, volo, jubeo, &c.*

*hoc idiomate turget arrogans fastus,
 erubescit autem humanitatis Assertor,
 & Cultor exemplo Christi;
 qui rem omnium maximè arduam,
 totius reipublicæ Christianæ verè cardinem,*

N iij

quò volenti potiùs, quàm mandanti parerent:
 Nec sibi tamen totum vendicat Lenitas apud TE,
 suas etiam Severitati partes relinquis,
 cùm tempus & ratio postulat.

Duo naturâ diversissima misces,
 Comitatem & Gravitationem;
 sed tam justo temperamento misces,
 ut non sit Comitas sine Severitate,
 nec Gravitas sine Facilitate:
 sic ut difficillimum sit intellectu,
 utrum TE TVI magis vereantur,
 an ament.

Nec Tuis solùm charus es, sed & Aliis;
 etiam Iis, qui vel arte, vel conditione,
 vel facultate, vel instituto, vel ætate,
 vel moribus à TE discrepare videantur:

disparēs enim mores, aiunt, facili negotio
 disparia studia sequuntur,
 quorum dissimilitudine dissociatur Amicitia.

Cicero.

TV pro tuâ insigni Mansuetudine nemini non gratus,
 nemini non jucundus accidis;
 non æqualibus duntaxat, aut coævīs,
 sed & grandioribus natu;
 quibuscum sic vivis, ut non facile sit judicare,
 cui ætati sis aptior;

communis infimis, par supremis,

Omnibus acceptissimus;

cum omnes consuetudine tuâ TIBI devincias;

nullusque sit, quin se sentiat congressu,

doctrinâ, & humanitate captum tuâ:

Difficile est autem ea, quæ commodis, utilitate,

& propè naturâ diversa sunt,

voluntate conjungere:

conjungis tamen sic, ut in dispari officiorum,

commodorum, ac studiorum ratione

par necessitudinis & amicitiae

ratio semper vigeat.

Quodque majus est, magisque mirandum,

eorum etiam retines usum, ac benevolentiam,

inter quos rerum intercedat vel æmulatio,

vel obtrectatio, aut etiam simultas.

Immò cum difficillimum sit in Aliorum controversiis

ab Omnibus diligi, ab iis præsertim,

quorum sit vel postulatis abnuendum,

vel cupiditatibus resistendum;

Tuâ tamen illâ admirabili quâ naturæ,

quâ sermonis suavitate, & gratiâ,

quâ sunt omnia tua facta, dictaque condita;

consequeris, ut eos etiam ipsos, contra quos statuas,

-æquos, placatosque dimittas:

Matt. 11. 29.

discite à Me, quia mitis sum.

*Illâ denique populorum Debellorem debellasti
Debellorem IPSE solertissimus.*

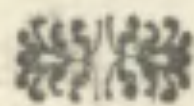
*Martio nomine notus est Europâ totâ
Serenissimus PRINCËPS TVRENNVS,
PATRVS amantissimus:*

*quot præliis sit, quot Victoriis clarus,
nemo nescit, qui TVRENNVM vel de nomine norit.
tot VICTORIIS una, eaque maxima deerat,
quâ de SE ipse tandem, erroreque suo triumpharet.
triumphavit aliquando propitio Numine,
plaudentibus, & exultantibus gaudio
cunctis populis, ac Ordinibus universis.*

*Tanti Operis, ut & Voti tanti, quanta TV ipse
pars accesseris; nihil attinet dicere;*

*VIR HVMANISSIME,
cùm certum sit secundum Deum & secundum Patrum
tantam consilii mutationem TIBI VNI
acceptam referendam esse.*

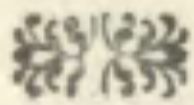
*Age verò; perge incœptum TV I dignissimum;
cæterosque quos à recto tramite devios gemimus,
ut jam tanto exemplo feliciter cœptum est;
ECCLESIAË aggrega.*

Victoria de se ac Moderatio.

INTER tot Victorias nec obscuras,
 haud est prætermittenda omnium clarissima,
 quæ suum Aliis pretium, & decus asserit.
 Parum erat TE de Aliis triumphare,
 ni de TEMETIPSE pariter triumphares:
 De Aliis facilitate, & humanitate,
 de TEIPSE moderatione triumphas:
 quæ Victoria eò præclarior, quò rarior;
 eò autem rarior, quò difficilior:
 Maximis enim rebus difficultatem Natura
 ipsa indidit; ut in omni arte vel studio
 nihil sit optimum, quin sit ipsum
 difficillimum, & maximè arduum.
 Multi nostrâ, Patrumque memoriâ extitere
 Viri summi, qui Provinciis, qui Regnis,
 qui Exercitibus summâ cum laude præessent;
 nec sibi tamen ipsi imperare valerent:
 sicque rerum Domini serviliter parebant,
 Dominatores gentium crudeli dominatu tenebantur,
 Domitores populorum turpiter serviebant,
 & Orbis Triumphatores cum dedecore
 miseri triumphabantur;

*dum tot dominorum, quot cupiditatum
 imperio humiliter obsequerentur:
 Ut enim Is durissimâ servitute premitur,
 qui Avaritiæ, qui Voluptati, qui Iracundiæ,
 qui Odio, qui Cupiditati parere cogitur;
 sic contrâ qui vitæ suæ modum habet,
 qui effrænas animi concitationes reprimit,
 qui Arrogantiam, qui libidines coercet,
 qui cæteras hujusmodi labe repellit,
 uno verbo qui sibi ipse imperat;
 Is verè Imperator existimandus est,
 Is Victor, Is verè Dominus dicendus est,
 qui sibi ipse dominetur,
 qui se in suâ potestate teneat,
 qui pervicacibus affectionum motibus imperet.*

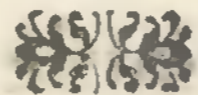
*TVA hæc Victoria est, tuus hic Dominatus,
 VIR per omnia MODERATISSIME,
 semper enim duxisti Principis esse non mollitiæ,
 deliciisve, sed temperantiâ, ac sapientiâ
 privatis hominibus antecellere:
 & quasi pro fortunæ gradu modus Virtutum
 deberetur, nunquam voluisti Principatu
 magis eminere, quàm Virtute.*

Neque tamen ego TE velim, dum hæc commemoro,
 Sapientem aliquem de Stoïcorum scholâ fingere,
 fictitiâ suâ illâ apathiâ memorabilem;
 qui, quasi quædam Marpesia cautes,
 humanis omnibus affectibus vacuus,
 nullo vel doloris, vel voluptatis
 sensu tangatur, vel tangi possit.
 Imaginaria hæc est Sapientia,
 Stoïcæ pæciles marmore digna.
 Alios omnino Sapientes suos condit
 Christiana porticus;
 non truncis, sed cælestibus similes:
 non quos movere, sed quos frangere,
 vel vincere nequeat Cupiditas.
 Horum ad numerum TE libenter adscribo
 pro jure tuo, VIR SPECTATISSIME,
 gaudeo TE non liberum, (neque enim
 TE apathen, ut stipitem velim,)

sed superiorem omnibus animi commotionibus,
 quibus dominari præclarior est,
 quàm omnino carere:
 Carere TE dicerem, ni TE hominem scirem;
 sic orationi, sic fronti, sic oculis, sic manibus,
 sic omnibus tum internis,
 tum externis motibus moderaris,

*nullum ut foras emicet vel perturbati animi,
 vel commoti corporis vestigium.
 quod in tantâ hominum, in quâ vivimus,
 vel imprudentiâ, vel levitate,
 vel perversitate, vel etiam improbitate
 ut perarduum, sic permagnum est.*

Xenoph.
 in Cyrop.
 Plutarch.

*Cyri & Agesilai Regum summo in Imperio
 nemo dicitur audivisse verbum paulò asperius.*

*Regia certè laus, regioque animo digna,
 atque adeò tuo eò dignior,
 quò virtutem regiam pridem imitaris studiosiùs,
 & assequeris perfectiùs.*

*Tuorum appello fidem, & eorum omnium,
 quorum dignaris uti consuetudine familiariùs;
 horum nemo est, qui TE audierit, aut viderit unquam
 efferrî non dicam perturbatione aliquâ
 præcipiti & impotenti;
 (quam bellux putas, non hominis propriam)
 vel animadversione paulò acerbiorè,
 nedum contumeliosis objurgationibus;
 sed ne vocis quidem contentione majore,
 nec verborum sono acriore.*

Quo loco Tuorum audire mihi videor

*susurrum amabilem illum quidem,
sibi certatim non tam ore, quàm corde pleno
applaudentium, ac gratanter dicentium,
Non solet irasci; neque enim moderatior Alter:*

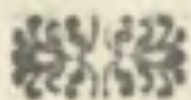
Ovidius
Trist.

*putas scilicet, (id quod etiam res ipsa est;)
Principi sat esse, posse irasci, irasci tamen
nunquam, etiam cum causâ irascendi:
hinc tua illa fusa tum universâ vitâ,
tum singulis actionibus Æquabilitas,
quâ TIBI perpetuò constans es in omni re,
nec à TE ipse unquam dissides ullâ
vel varietate, vel discrepantiâ.*

*Hinc idem rerum modus, unus idemque,
sibi que semper similis vivendi tenor,
eadem oris, vocisque suavitas, idem vultus,
eadem frons, index animi,
suâ nunquam dissimilis:*

Imago enim animi vultus est, indices oculi.

Cicero de
Oratore.

*A Philosopho Oraculi voce, totius Græciæ
sapientissimo judicato graviter pronuntiatum est,
qualis cujusque animi affectus esset,
talem esse hominem, talem orationem, os,
vultum, reliquumque hominis habitum:*

Socrates.

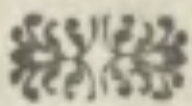
O ij

Eâ de causâ non paucos invenire est, qui pro variis,
 quibus animo æstuant, concitationibus,
 varios quasi in homines commutentur;
 alios atque alios referant vultus pro aliis atque aliis,
 quibus intus quasi assiduis & domesticis
 perturbationum furis agitantur:
 nunquam eosdem videre, vel audire,
 nunquam eosdem adire liceat,
 nunquam iisdem de rebus cum iisdem agere:
 modò faciles, mox efferatos sentias;
 aliàs arrogantiam impotenter elatos,
 aliàs metu muliebriter abjectos:
 modò cupidos, iratos, petulantes, superbos;
 modò tristes, anxios, morosos;
 vix unquam homines scias.

Non sic Euripus suis recipitur æstibus,
 non sic coloribus variatur Chamæleon:
 Chamæleontem ferunt obvios quosque colores induere
 hîc viridem, illic cyanæum,
 modò croceum, modò cæruleum objici,
 varium pro vario colorum objectu,
 si candidum & rubrum excipias,
 quos aiunt à Chamæleonte colores non reddi:
 neque enim decebat insignes colores, candoris animi,
 vestisque purpureæ nobiles indices,

quibus maximè decorus est PRINCEPS noster,
 recipi à Chamæleonte, genuino symbolo eorum,
 quos pingimus, hominum levium,
 versipellium, inconstantium, pro loco,
 tempore, ac cupiditate se se
 vertentium in omnem habitum:

qui Chamæleonte mutabiliores,
 nullius coloris sunt, quia omnium sunt;
 dum nunquam sibi ipsi constant:
 sed ut homines anxii, colores perpetuò mutant,
 nec ullum unquam certum obtinent:
 metu exalbescunt, excandescunt irâ,
 invidiâ livent, mœrore languidi flavescunt:
 tot in ore colores, quot in animo dominantur affectus;
 quorum cùm Ministri, non Domini sint;
 ad eorum etiam nutum & libidinem
 fœdissimè transformantur.

Apage impuros Dominos, trucemque dominatum;
 apage tantæ mobilitatis turpitudinem;
 ab eâ TE remotissimum lætamur,
 PRINCEPS SERENISSIME,
 nullos in TE timemus Euripos,
 - nullas in TE gemimus

Chamæleontis conversiones:
nulla pavemus adeundi Tui momenta,
non sunt captandi molles aditus,
non observandi dies, aut horæ:
momentis omnibus, quibus TIBI licet per otium,
relinquitur accessus facilis & tempestivus;
quia momentis omnibus idem es;
horis idem matutinis, vespertinis idem:
idem vacuus, idem districtus negotiis;
idem publicus, idem privatus,
semper autem humanissimus;
agnoscis, agnosceris; eosdem nos, eundem TE putas,
par Omnibus, hoc cæteris MAIOR,
quia MELIOR.

Tantæ Æquabilitatis causa una est, summum
illud, quod in TE ipse obtines, imperium:
credis enim, nec malè, nullum esse
speciosiore, & augustiore dominatum,
quàm si quis animo dominetur suo:
Eapropter omnes animi affectiones,
quasi quamdam Rempublicam,
optimis legibus constitutam,
imperio regis tuo, nec regeris.
In medio Tui, veluti in folio regio sedens,
supremus Imperator, jus dicis,